ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 2,478 — Կ. ՊՈԼԻՍ 1904 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 6—19 — 11 ՌԱՄԱԶԱՆ, 1322 — 6 ՏԵՇՐԻՆԻ ՍԱՆԻ 1320 — ՇԱԲԱԹ

بوزانتيون
ايرمنجه يوميه غزته صاحب امتياز و مدير مسئولى
بوزانت كچيان
مطبعه سى باب عالى جاده سنده ٢٣-٢٥ نومرولى

Բիւզանդիոն

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur-Propriétaire PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, № 23-25
CONSTANTINOPLE

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԲԱԽՏԻՆ ԲԵՐՄԱՄԲ

Մր. Րուզվէլթի ընտրական փայլուն յաջողութիւնն անգամ մ'եւս ուշադրութիւն հրաւիրեց ամերիկեան կեանքին յատկանիշներուն վրայ։ Մեծահարուստ բարերար Քարնէկիի գրչէն ելած, կամ Մաքս Օ'Րէլ ֆրանսացի սրախօս մատենագրին հեղինակած չատ մը չահեկան էջերն այս սիւնակներուն մէջ կարդացին ընթերցողներն այս յոյժ հետաքրքրաշարժ նիւթին վրայ։ Թէ ո'րքան դիւրաւ մարդ կրնայ եղեր բարձր դիրքերու հասնիլ ընկերային սանդուխին ամէնէն խոնարհ աստիճաններէն վեր ելնելով՝ սովորական դարձած երեւոյթ մը կ'ըլլայ ամերիկեան կեանքին համար։ Ֆրանքլինէն ի վեր, որ հասարակ դրաշարութենէ սկսելով բարձրացաւ քաղաքական, ընկերական եւ իմացական ամէնէն նախանձելի վիճակներու, չատ Ամերիկացիներ ճանչցան ընկերային վիճակի այն վերպային յեղաշրջումները։ Արդ, երբ այս տեսակ պատմութիւններ կարդայ լրագիրներու մէջ մեր ժողովուրդը մեծ մասամբ տրամադրութիւն մ'ունի մէկ բան դնելու լոկ իբրեւ բախտին երեսին(?) քը։ Արեւելեան եւ հարաւային բնակիչներու մէջ քիչ է հաւատքն անձնական աշխատութեան եւ յատկ ջանադրութեան վրայ, եւ մեծագոյն մասը կ'ընէ ... վարդապետութիւնը։ Ոմանք ասիկա կ'վերագրեն արեւելեան եւ հարաւային Թոյլ նկարագրին կամ անձնական աշխատութեան նուազ ... ։ Ուրիշներ նոյնը կ'բացատրեն իբրեւ ճակատագրական ... հետեւանքը։ Ո'ր բացատրութիւնն ալ ընդունինք, իրողութիւնը չի փոխուիր. զի Բախտն ամէն ինչ է մեզ համար։ Արեւմուտքի ժողովուրդներն աւելի հաւատ ունին անձնական աշխատութեան վրայ, եւ այս հաւատքն է որ զիրենք կ'մղէ ամէն տեսակ միջոց որ ընծայելու ... տակաւ բարձրացման՝ ... աշխատութեան։ Միայն տարրական նախակրթութիւնը պարտաւորիչ ըրած են, եւ այս ալ տղոցն 11րդ կամ 13րդ տարւոյն մէջ կ'աւարտի։ Բայց այս տարրական նախակրթութիւնով չէ որ մեր բերնին ջուրերը վազցնող այն փայլուն վիճակներուն կ'տիրանան համբաւեալ բախտաւոր անձնաւորութիւնները։ Լոկն աշխատութեան ու ամբողջապէս ինքնազարգացման մթին տարիները չեն յիչուիր, չեն լսուիր, միայն յաջողութեան պայծառ արեւն է որ աչքերը կ'խտղտացնէ երբ ա'լ իր զենիթին վրայ է։ Տ ան եթէ իր տարրական նախակրթութեան չրջանը բոլորելէն ետքը գործաւոր մը եղեր է, կամ խանութի սպասաւոր, կամ պզտիկ գրագիր, եւ եթէ իր այս վիճակէն գոհ մնացեր է, Բախտը ետեւ չունի իրեն, որովհետեւ Բախտին ճամբուն վրայ չի գտնուիր, եւ ինք ու իր նմանները չեն որ օրին մէկը նշանաւոր մատենագիր մը պիտի ըլլան, կամ մեծ սեղանաւոր մը, կամ յաջող վաճառական մը։ Եթէ կամքն ունի, միջոցներն ալ կան որ այսքան խոնարհ աստիճանէ մը վեր բարձրանայ. զի իրեն համար են ամէն Թաղի երեկոյեան չարունակութեան դպրոցները, ուր կ'երթան աշխատիլ օրուան յոգնութիւններէն ետքն ալ, մինչ մեր մէջ պատանիներուն մեծագոյն մասն իրենց գիշերները կ'անցընեն չաղակրատութիւնով, պտոյտներով, թուղթ կամ տրիք(?) խաղալով, 10-12 ժամ քնանալով, կամ առ առաւելն՝ վէպ կարդալով։ Կիրակիներն անգամ պարապ չեն անցըներ այն ... մէջ, ուր ժամանակին յարգը մեզմէ աղէկ գիտնալուն համար է որ ժամանակն աւելի կ'ժպտի իրենց. զի կը պզտիկներուն համար կան կիրակնօրեայ դպրոցները, որք Թէպէտ բողոքականներուն համար էապէս կրօնական հանգամանք ունին, բայց բողոքական Թէ կաթոլիկ ... վրայ որոշապէս կրթիչ զարգացուցիչ ազդեցութիւն մ'ի գործ կ'դնեն։ Հանրային ձրի մատենադարանները, ձրի Թանգարանները, նկարահանդէսները, գեղարուեստական եւ արհեստագիտական ցուցադրութիւնները, հրապարակային ձրի դասախօսութիւնները, ամենքն ալ կ'ծառայեն անհատին մտային ու բարոյական ... օգնութեան։ Խնդիր չէ որ մեր նիւթական ու ընկերական վիճակը Թոյլ չի տար այսպիսի բազմաթիւ հաստատութիւններով օժտուելու, բայց ինքնազարգացումն ամէն բանէ առաջ կամքի գործ է, եւ կամքն անհրաժեշտ միջոցներն ալ կ'հայթայթէ։ Ամէն պատուաւոր գործ, որքան ալ խոնարհ ըլլայ, միջոց կուտայ ընկերային աւելի բարձր վիճակի մը հասնելու, բաւական է որ մարդ կամք ունենայ նոյն այն համեստ գործն աղէկ սորվելու, անոր գաղտնիքներուն տիրանալու, միտքը դնելով Թէ օր մը ինքն իր գլխուն գործ պիտի բանէ։ Խնայութիւնը կ'նկատուի միակ միջոց դրամագլուխ կազմելու. բայց չատ գործեր կան ուր մարդիկ կ'յաջողին առանց դրամագլուխի, զի ճարտար, կարող, բազմակողմանի բանիմաց մարդուն համար վարկն ալ չի պակսիր, այսինքն՝ ուրիչին դրամագլուխը, եւ դրամագլուխները կամ դրամատէրները միշտ կ'փնտռեն արժանաւոր, ձեռնհաս գործիչներ՝ գործելու, չահ բերելու համար։ Մարդն է որ պիտի գործածէ այս դրամագլուխները, ուստի նախ եւ առաջ այս մարդը պէտք է կազմուած ըլլայ։ Մեր մեծագոյն պակասութիւնն ալ այն է որ մարդը պէտք եղածին պէս չենք կազմեր որ գիտնայ օգտուիլ պատեհութիւններէն մինչեւ իսկ երբ Բախտն իր դուռն ափ առնէ։

Աւասիկ վաճառականի գրագիր մը որ իր գրասեղանը կ'գոհանայ, եւ իր առած ամսականին յաւելումը կ'սպասէ իր տիրոջ բարեհաճութենէն, կամ բարեկամներու բարեխօսութենէն։ Հաւատք չունի ինքնազարգացման վրայ, եւ Թէպէտ երիտասարդ, արդէն յոռետես է, մինչ յոռետեսութիւնը պէտք էր ծերերուն յատուկ ըլլար։ Չէ ըմբռնած Թէ իր ամսականին բարձրացումը կամ իր վիճակին բարելաւումն իր ձեռքին կախում ունի. զի եթէ յանձն առնէ աւելի աշխատիլ, եթէ գիշերներն ու կիրակի օրերը փոխանակ պարապ անցընելու, մէկ մէկ քիչ բան սորվի իր ճիւղին վերաբերեալ, եթէ գործը, գործին հանգամանքները, մրցակիցներուն ըրածները, յաճախորդներուն պահանջները, եւրոպական կամ ասիական հաղորդակից կեդրոններուն կամ Թղթակիցներուն ընթացքն աւելի մօտէն ուսումնասիրէ սերտէ, որով եւ նոր չահ մը ցուցնէ, նոր դիւրութիւն գտնէ, կամ ծախքի խնայութիւն մը, վերջապէս եթէ իր գտնուած վիճակին մէջ իր օգտակարութեան չափն աւելցնէ, յառաջդիմութեան այնպիսի իրաւունք մը չահած պիտի ըլլայ զոր եթէ իր տէրն ալ չճանչնայ, ուրիչներ անչուշտ պիտի գնահատեն եւ վարձատրեն։ Իր առեւտրական ու գործնական ձիրքերը այսպէս տակաւ զարգանալովը, իր գտնուած դիրքն ալ ինքնին անձուկ, անբաւական պիտի գայ իրեն, եւ օրին մէկը պիտի ընդարձակի, զի իր միտքն արդէն պատրաստ է աւելի ընդարձակ ասպարէզի մը։ Այսպիսի գրագիր մը օր մը անկախ գործ մը պիտի բռնէ, Թերեւս յանձնակատար մը պիտի ըլլայ, եւ այս հանգամանքով նոր օգտակարութիւնք պիտի ընծայէ իր ներկայացուցած Տան, ու պիտի ճոխացնէ իր յարաբերութիւնները։ Մեր հրապարակին վրայ անգամ, որուն առեւտրական ընդունակութիւններն ու հնարաւորութիւններն այնքան անձուկ կ'կարծենք սխալմամբ, այնպիսի յանձնակատարի մը կարողութիւնը պիտի ճանչցուի, եւ իրեն վարկ բացողներ անպակաս պիտի ըլլան, Եւրոպացիին եւ Ամերիկացիին վարկը, որոնց վստահութիւնը գրաւելու առաջին միջոցն է անձնական կարողութիւնը, զոր Եւրոպացիք եւ Ամերիկացիք կ'հասկնան մարդուն գրած նամակէն ու տուած խորհուրդէն անգամ, թո'ղ ամենօրեայ գործառնութիւնները։ Իր ճամբան բաց է այլեւս, կրնայ վաճառական մ'ըլլալ այս ... դիրքին գրագիրը, որովհետեւ ինքն իր մէջ աճեցաւ, գործն ալ իրեն հետ աճեցաւ։ Եթէ ամիսը միայն քանի մը ... համար կած չէր վաճառականի գրագրութեան, եթէ միտքը դրած էր աւելի բան մ'ըլլալ, յաջողիլն ըստ մեծի մասին իր անձնական նկարագրէն, իր անձնական աշխատութենէն, իր մշակած յարաբերութիւններէն կախում ունի։ Բայց ինչ կրնայ սպասել երբ Եւրոպայի կամ Ամերիկայի հետ գործ ընող վաճառականի կամ յանձնակատարի քով կ'աշխատի եւ... աշխարհագրութեան վրայ գաղափար անգամ չունի, եւ այնքան աղքատ է իր գիտական պաշարն որ ինքնին գաղափար մը չի կրնար գոյացնել վաճառքի մը արտադրման սկզբնական պայմաններուն վրայ, նախնական նիւթին եւ անոր արժէքին վրայ, գործաւորութեան կամ արհեստաւորութեան վրայ, բանուորէքին վրայ, փոխադրման միջոցներուն վրայ, եւ այն միայն գիտէ ինչ որ իրեն ըսեն հրապարակի վրայ։ Անձրեւի ջուրով լեցուող հորը չուտ կ'պարպուի։ Ամէն բան Բախտ չէ վերջապէս, քիչ մ'ալ ... պէտք է որոյ վրայ կարենայ պատուաստել գործնականը։ Մասնաւոր տեսակ ... է որ՝ եթէ լաւ ուղղութիւն տրուեցաւ՝ իրեն պիտի տայ ճաչակն իր ճիւղին էջ ամէն ինչ վերլուծելու, գործարանի մը արտադրութիւնն իր հիմնական տարրերուն ... , որով ինքն ճշգրիտ գաղափար մը գոյացնելու՝ գիններու, տարազներու, տեսակներու բաղդատման վրայ։ Աշխարհագրութիւնն իր միտքը պիտի սրէ արտադրման ու սպառման կեդրոններուն ու փոխադրման միջոցներուն վրայ. Փոքրութիւնն իրեն պիտի տայ անհրաժեշտ ճաչակը. քիչ մը բնագիտութիւն ու տարրալուծութիւն, մասնաւոր գործարանական տարրալուծութիւն, արդի գիտնական ժամանակին մէջ, իրեն պիտի հայթայթեն ուղիղ հասկցողութիւնը նորանոր ապրանքներու բաղադրութեան, նախնական նիւթերու եւ գործուած նիւթերու ... , եւ եւրոպական մէկ եւ մանաւանդ երկու կարեւոր լեզուներու վարժութիւնն իր գրչին ու իր լեզուին ոյժ պիտի տայ ուղղակի գործ տեսնելու առեւտրական, ճարտարական եւ դրամական կեդրոններուն հետ, եւ վարժ տոմարակալ ուղեղ մը եւ մաքուր գիր մը զինք առ յաւէտ պիտի փրկեն անգործ մնալու մտահոգութենէն, եւ սոսկ ճամբան պիտի հարթեն աւելի բարձր վիճակներու հասնելու համար։ Ասոնք անհրաժեշտ են ո'չ միայն առեւտրական, ելեւմտական եւ ճարտարական ասպարէզներուն համար, այլ իբրեւ մարդկային ընկերութեան անդամ ապրելու համար, եւ ճիշտ այս յիշուած առարկաներուն վրայ տկար են մեր դպրոցները ինչպէս տկար են գործի ասպարէզը նոր մտած զանազան մեր երիտասարդները զի աւելի Բախտի կ'հաւատան քան ուսեալ զարգացեալ ինքնօգնութեան. զի յառաջդիմութիւնն աւելի կ'ակնկալեն կողմնակցութիւններէ ու պաշտպանութիւններէ քան այն անձնական արժանիքէն որ տակաւ առ տակաւ կ'կազմուի ինքնամփոփ աշխատութիւնով եւ պարկեշտ ու գործօն նկարագրով։ Այս մասին իրազեկութեան գործնական դաս մ'են մեր հրապարակին վրայ գործող գերման երիտասարդ գրագիրները, հաշուակալները, վաճառատան պաշտօնեաները, առեւտրական մրցնորդները, յանձնակատարները, գերման Տուներու ներկայացուցիչները, որոց ամէնուն ալ բան սորվելու յամառ կամքը, տոկուն աշխատասիրութիւնն եւ իրենց տէրերուն չահերն յառաջ տանելու եւ իրենց բնիկ յաճախորդները սիրաշահելու բուռն հոգածութիւնը գրաւական են Թէ օր մը ա'լ աւելի կարեւոր դիրքերու պիտի տիրանան։

ՍԻՐՈՅ ԹԱՂՈՒՄ

(ԱՐՁԱԿ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ)

Իրիկուան դէմ, Բերթօզը՝ քայլամոլոր ու գլխակոր՝ սկսաւ ժուռ գալ գիւղին գերեզմանատան եզերքը։

Աղօթքի պահն էր, ու բոլոր եկեղեցիները միահամուռ կ'զանգակահարէին, իրենց զօղանջներն երկարելով մինչեւ բարձրագիր աղօթողներու կայանը. գիւղընդխառն աստուածերգութեան երկնային բոյլն էր այդ, երբ այլադաւան կրօնքներու պաշտօնեաները կ'ձայնակցէին անխտրականօրէն։

Բերթօզը՝ ուշացնոր՝ մտիկ ընելու ձեւ ունէր համադրական եղանակաւորումը, որ հակառակ իր տարբերականութեանց, ներդաշնակ Թրթռումներու թելով մը կ'յանկուցանէր նորէն։ Մտացաղ զանգուածներն իրենց վայրահակ բերաններովն ու բարձրակեաց աղօթողներն իրենց վերամբարձ կոկորդներովը միեւնոյն Աստուածը կ'փառաբանէին, եւ այս արտակցութենէն ծնունդ կ'առնէր այն վէտվէտուն ներդաշնակը, որ կ'ծորէր մինչեւ Բերթօզին հոգիին մէջ օրոր տրոփիւնները զանդաղեցնելով։

Ցուղարկաւորներու Թափոր մը՝ վերադարձի պահուն՝ դուրս կ'ելլէր գերեզմանատան դուռնէն, դանդաղաքայլ, անբարբառ ու գլխիկոր։ Բերթօզը մէկիկ մէկիկ դիտեց անցորդները. ո'չ ոք իրեն ուշադրութիւն կ'ընէր. ամէն մարդ իր վիշտով կարգած եւ իր հոգերուն մէջ Թաղուած՝ կ'հեռանար մտածկոտ։ Եւ երբ բոլորն ալ աներեւոյթ եղած էին արդէն, անիկա մտածեց ինքնիրեն.—

Երթա'մ մտնեմ սա դուռնէն ներս, ուրկէ անդին կ'դադրին մարդկային ատելութիւնները, եւ ուր՝ ոսոխն ու բարեկամը անարակից կ'ըլլան տարիներով. այս դուռնէն ներս ալ մեռելները կարծես անչլուկ կ'փառաբանեն անխտրական մարդասիրութիւնը, ինչպէս այլացեղ կրօնքներու պաշտօնատարները եղանակներով քիչ առաջ կ'աղօթերգէին գիւղընդխառն։

Ու Բերթօզն անցաւ գերեզմանատան վանդակորմին մէկ պատառուածքէն ներս, եղինճներու եւ ուղտափուշերու մացառուտի մը քովէն սպրդելով։

Ներսը, մեռելներու աշխարհին մէջ, առաջին անգամ իր Թարթափող աչքերը կառչեցան «Հանգստեան քար»ին, ուր դագաղները, հողուելէ առաջ, կ'բարձրացուէին այնքան վեր, որքան վար պիտի իջնէին քիչ յետոյ։ Ինքն ալ, ողջ մեռել, գնաց երկնցաւ հանգստեան տապանին վրայ, մինչ ջղջիկները՝ դարաւոր նոճիներուն մէջ Թառած՝ արեւին փախուստը կ'տօնէին չուրջպարելով։ Նայեցաւ անոնց. մտածեց. ահա' Բնութեան Թեւաւոր զաւակները, որոնք կեանքի եւ երջանկութեան աղբիւր՝ արեգակին հեռացումը կը փառաբանեն. այս մարդիկն ալ — ըսաւ, ու գերեզմաններուն վրայ պտըտեցուց աչքերը — ո'վ գիտէ, ի'նչ լացողներ ունեցան իրենց դագաղին վրայ, բայց անչուշտ, ուրիշներ ալ ջղջիկներու զուարթ Թեւաբախումովը խայտացին մեծ բաժանումին օրը...։

Հանգստեան քարին վրայ Բերթօզին յոգնութիւնն առած էր արդէն. ամբողջ մարմինը մնած էր խոնաւ տապանին հպումէն, եւ հիմա ելած էր գերեզմանատան չրջանն ընելու։

Յանկարծ՝ բարեկամ դէմք մը դամբարանի մը անկիւնէն դուրս ցցուեցաւ, այնքան գունատ, մահատիպ դէմք մը, որքան էին չիրիմներու մարմարեայ արձանները. բարեկամը դեռ կ'հեկեկար, ու աչքերը իրիկուան ցօղին տակ մարգարտափայլող չուշաններուն չափ տամուկ էին։

Ձեռքերը՝ երկու կողմէն՝ վայրկեան մը ձգտուած մնացին, իրարմէ բաժնուած երկու ծովափներու նման, բայց երբ անգամ մը միացան, կարօտի ու եղբայրական սիրոյ խանդավառ ողջագուրումով մը ցնցեցին երկու մարմինները։

—Դո'ւն, հո'ս, դո'ւն...։

—Բայց դո'ւն...։

Այն ատեն, բարեկամը՝ հեծկլտալէն, սկսաւ պատմել Թէ ի'նչպէս այն օրն եկած էին հողին յանձնելու իր վեցամսեայ աղջիկը, զուարթ, կենսալիալից էակ մը, որուն սակայն չէր խնայած վաղաժամ հիւանդութիւն մը։

Ցուղարկաւորներու Թափորը, որ պահ մ'առաջ գլխիկոր կ'վերադառնար, այս դժբախտ հօր սուգը կ'տանէր իր հետ ուրիշ։

Բերթօզը, առանց երբեք ընդմիջելու, սեւեռաբիբ կ'նայէր իր բարեկամին եւ Թող կուտար որ անիկա Թեթեւնայ իր արցունքներու բեռէն, պատմելով ու նկարագրելով բոլոր այն մանկական քաղցրութիւնները, երախայի անմեղունակ կեանքը, որոնց ճաչակը սկսած էր տալ իր վեցամսեայ զաւակը։ Եւ երբ հայրն այսպէս կ'խօսէր, չիրիմի մը կրթնած՝ իբր յենարան իր դողդոջ ծունկերուն՝ Բերթօզը լուռ կ'խորհրդածէր ու կ'ըսէր ինքնիրեն.

—Վեցամսեայ աղջի'կը... վեց ամիս, ի'նչ դառն զուգադիպութիւն, վեց ամիս... վերջին սիրոյս տարիքն է ճիշտ ու ճիշտ. գարնան սկիզբներն էր, երբ առաջին անգամ հանդիպեցայ անոր, առանց տրամաբանելու սիրեցի, սիրուեցայ, ամբողջ ապագաս անոր գգուանքներովը չաղապատուած տեսայ, յաւիտեան ուխտադրուժ չըլլալու խոստումներ ըրի եւ առի, ու մեր սէրն օրհնուած միութեամբ մը նուիրագործելու պատրաստութիւններուն վրայ սկսանք մտածել։ Այսօր... վեց ամիս ետք, աչուն է ահա, դեղնած տերեւներն եւ կծող հովերը կ'ըսեն ինծի ամէն, բայց ան, գարնային երազանքներուս միակ առարկան, հարուստ հարս եղած՝ այլուրին անկիւնները գնաց չէնցնել, արձագանգել իր դղրդեցնող քահքահներով, մինչ իմ սիրտս բաց մնացած հողակոյտի մը նման կ'սպասէ մէկու մը, որ չի գար սակայն, եւ որ, աւա'ղ, գիտեմ Թէ չպիտի գայ երբեք։ Հոգիս գերեզմանատուն մ'է, ուր կարգով Թաղուած պառկած են մահացած սէրերս, ոմանք ծաղկահաս ու վաղաթառամ, ուրիշներ կրելով իրենց վրայ տարիներու խորչումը, բայց ամենքն ալ, երկարակեաց կամ ոչ, անպատճառ անչնչացած են։ Հոգիս ընտանեկան դամբարան մըն է, ուր կանգնած չիրիմներուն քով նոր մըն ալ, վեցամսեայ սիրոյ մը դիակն ալ եկաւ հանգչել։ Ո'վ պիտի փչէ ասոնց յարութեան փողը. ժամանակին ուրագն օր օրի կը փոշիացնէ անոնց տապանաքարերը, եւ ո'վ, կ'հարցնեմ ինքնիրեն, ո'վ պիտի յարութիւնը տայ սիրոյ Թաղումին...։

Բերթօզն այսպէս կ'խորհրդածէր Թաղծագին, մինչ վշտաբեկ հայրը դեռ կ'չարունակէր իր զաւկին մահերգը, դառնացած՝ անողոք Բնութեան դէմ, որ խաղալով մարդկային սրտերու հետ, ծնունդին առթած երջանկութեան չատ չուտով յաջորդել կուտար մահուան սուգը։ Բայց երբ անիկա լռեց վերջապէս, ու գերեզմանատան նոճիները միայն սկսան լսելի ընել իրենց փափսուքը՝ աչնանամուտի հովերուն հետ՝ Բերթօզը, ձայնի չեչտով մը որուն մէջ խառնուած էր գերեզմանացած սէրերուն բոլոր բովանդակ սուգը, ըսաւ բարեկամին.

—Հա'յր, դուն որ վեցամսեայ զաւկիդ Թաղումը կատարեցիր այսօր, մխիթարուէ', սրբէ' արցունքներդ. զաւակդ օր մը միայն մեռաւ եւ զայն հիմա խնամով յանձնեցիր Մայր Բնութեան գիրկը, բայց իմ սիրտս քանի' քանի' անգամներ կ'մահանայ, սիրոյ վէրքերէն կ'Թարախոտի, ու նորէն աշխարհի մարդոց հետ կեանք մը ստիպուած է վարել. զաւակդ իր գոյութեան միջոցին մէկ անգամ միայն սարսռաց մահուան գրկափարումէն, իսկ իմ սիրտս, ո'վ գիտէ, դեռ քանի' մահացու հարուածներու նախասահմանուած է։ Զաւակդ մեռաւ եւ ազնիւ բարեկամներու Թափոր մը չրջապատելով զքեզ, մխիթարութեան բառեր տեղաց վրադ, իւրաքանչիւրը մէյ մէկ կաթիլ արցունք չորցուց Թերեւս, եւ դուն, աշխարհի ունայնութեան վրայ մտածելով, վաղը նորէն պիտի վերադառնաս կեանքիդ սովորական ճամբաներուն. բայց ես ոչ մէկ յուղարկաւոր բարեկամ տեսայ իմ սէրերուս Թաղումին, ե'ս եղայ գերեզմանափորն ու վերջին աղօթքը կարդացողը, ե'ս եղայ մեռելակիրն ու դամբանախօսը, ու դեռ այսօր քանի՛ կ'լսեմ եկեղեցիներու կոչնակին ընդհատ ընդհատ հնչիւնը, այնպէս կ'զգամ Թէ նոր սիրոյ մը Թաղումը կատարել կ'երթամ...։

⁂ Մայրամուտին, Բերթօզն ու բարեկամը, նման վիշտերու կապով գրկուած մինչ գիւղ կ'վերադառնային յամրաքայլ, յուսախանական եկեղեցիներու զանգակները վերսկսան իրենց աղօթերգութիւնը, ձայնակցելով բարձրակեաց կրօնաւորներու փառաբանութեան եւ այսպէս, համեղբայրական աստուածերգութիւն մը լսելի ընելով տառապող սրտերուն։

ԼԵՒՈՆ ՔԻՐԻՇՃԵԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի

ՀԵՆՐԻԳ ՍԻՆԿԻԷՎԻՉ (47)

ԲՈԼԱՆԻԵՑՔԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ.—ԺԲ.

Ամէն օր 'ւ աւելի կ'տեսնէր այդ բանը։ Իր պարկեշտ եւ ուղիղ բնութիւնը զինքն հեռի կ'պահէին ըմբոստացումէ, բայց մելամաղձութեան ստուեր մը կը ծանրանար կարծես իր վրայ, ու կ'վախնար որ այդ ստուերը մի գուցէ իր գոյութեան խնդութիւնն իսկ ըլլար։ Հոգին լի բարեացակամութեամբ, նախ ջանաց համոզուիլ Թէ ինքը միայն ցնորքներ կ'ունենար մտքին մէջ։ Ինչ կը պակսէր ուրեմն իրեն, եւ ի'նչ բանի մէջ ամուսինը խաբած էր զինքը։ Երբեք գիտակցօրէն ցաւ չէր պատճառած իրեն. ընդհակառակը, կ'փութար հայթայթել իրեն ինչ որ կ'կարծէր հաճելի ըլլալ։ Վեհանձն ցոյց կուտար ինքզինքն իր առջեւ, ու առողջութեանը վրայ յանչափս հոգ կ'տանէր. գորովանքի ժամերուն մէջ, համբոյրներով կ'ծածկէր աչքերն ու ձեռքերը։ Մէկ խօսքով, բարի ամուսին մ'էր.... Եւ սակայն բան մը կ'պակսէր երջանկութեանը։ Չկրցաւ մէկ բառով սահմանել այդ պարապութիւնը...։ Բայց միտքը չատ յստակ էր ըմբռնելու համար ինչ որ կ'զգար սիրտն ա'յնքան սաստիկ կերպով։ Սիրոյ մեծ հանդիսաւոր տօնէն վերջ, միօրինակ օրերու չարքը կ'սկսէր։ Արդ, ուզեց երկարել այդ տօնը, իրենց կեանքին ամբողջ ընթացքին մէջ տարածել սիրելու այդ ուրախութիւնը, մինչ, ո'չ տօնից զաղտնի ցաւի, կ'տեսնէր որ ամուսինը կ'համակերպէր այդ իրողութեան, իբրեւ բնականոր ու անհրաժեշտ օրէնքի մը...։ Եւ յետոյ, ուրիշ պատճառներ ալ կային...։ Ինքն աւելի կ'յարէր անոր, քան անիկա՝ իրեն...։ Անոր յանձնելով ամբողջ հոգին, միայն ճիշտ համապատասխան բաժինը կ'ստանար անկէ, ամուսնական պահանջմանց մէջ պարփակուած լոկ...։ Ինքնիրեն կ'ըսէր. երկու մարդիկ առհասարակ ա'յսպէս կ'ընեն. Թէ իրմէ դուրս՝ գործերու, մտածմանց, աշխատութեան ամբողջ աշխարհ մը կար՝ բայց այնպէս յուսացած էր Թէ ամուսինը զինքը ձեռքէն բռնելով՝ այդ աշխարհին մէջ պիտի մտցնէր, Թէ գէթ ընտանեկան ...արկին մէջ բաժնեկից պիտի ընէր զինքն այդ գործերու աշխարհին...։ Արդ, չէր կրնար խաբուիլ. ամենուն իրերն այսպէս չէին։ Բոլանիեսքի, իր իսկ խօսքերուն համեմատ, զինքն առած ու պահած էր, եւ որովհետեւ իրենց փոխադարձ զգացումները փոխադարձ պարտականութեանց կ'փոխակերպուէին, հոգ չէր ըներ այլեւս կեանքին ուրիշ բնական պարտականութեանց մասին։ Այրական հոգատարութեամբ կ'չրջապատէր կինը, բայց ո'չ սիրահարի պաշտամունքով, ո'չ այն ջերմեռանդութեամբ, ո'չ այն արթնութեամբ, ո'չ այն երկիւղով, որ մարդկային զգացման աւելի սեղմ չրջանակին մէջ, կ'համապատասխանէ՝ կրօնական զգացման առ մեզ ներչնչած Աստուածային երկիւղին։ Հիմակ որ ապահով կ'զգար ինքզինքը տիրացումին, հիմակ որ իր կինն իբրեւ սեփական մէկ ստացուածքը կ'նկատէր, հոգ չէր տաներ ալ այդ գոյքն ամբողջացնող, անոր տիրացումը կատարեալ ընող բաներուն։ Մառին հրապոյրին վրայ հիմնուած յարամերձութիւնը, սէրը, տենչերուն մէջ գոհ, աւելի բան մը չէր պահանջեր, բան մը ատկէ աւելի բարձր։ Ժամանակը կրնար պաղեցնել բԹացնել այդպիսի իմաստի մը մէջ սեղմուած յարամերձութիւն մը։ Մառի կ'զգար, կը տեսնէ'ր ատիկա։ Ինչո՞ւ այսպէս սակայն...։ Չէ'ր կրնար պատասխանել այդ հարցման, Թէեւ չատ վստահ Թէ ինքը, որ յաւիտենապէս բացարձակ կերպով անձնատուր եղած էր ամուսնին, անոր աչքին նուազ արժէք եւ նուազ արժանիք ունէր քան սա պզտիկ Լիթքան որ հիմա կ'քնանար հեռո'ւն գերեզմանատան անկիւնը։ Չկրցաւ աչքին վրիպեցնել Թէ ամէն մարդ կ'հրապուրուէր իրմէ, Թէ ամենքն ալ կը գնահատէին զինքն ու կ'հիանային իր վրայ։ Սվիրսքին, Պիժիելը, Զավիլովսքին... եւ ամէնուն մէջ՝ միայն Սթաւս կ'Թուէր բան մը չտեսնել իր ունեցած արժանիքէն ու հրապոյրներէն։ Չէր ընդունէր Թէ անիկա անկարող ըլլար տեսնելու այն յատկութիւններն ու առաւելութիւնները զորս ուրիշներ կ'նշմարէին իր մէջ։ Ինչ կրնար ըլլալ ուրեմն անտարբերութեանը պատճառը։ Այս հարցումը զինքը կ'նախապաշարէր գիչեր եւ ցերեկ...։ Կնոջական բնազդը, որ երբեք չի խաբուիր նմանօրինակ պարագայի մէջ, ա'յնպէս կ'իմացնէր Մառիին Թէ ինքը տպաւորած էր Զավիլովսքին, սաստիկ ազդած էր անոր վրայ եւ Թէ այդ տպաւորութիւնը, ամէն մէկ հանդիպումին, հետզհետէ աւելի բուռն ու աւելի վտանգաւոր կ'ըլլար։ Սակայն այս մտածումը չէր գրգռեր զինքը, ո'չ մէկ բարկութիւն զինքն այդ յանդուգն արարածին դէմ կ'հաներ, հոգին ո'չ մէկ ըմբոստացումի ճիչ ունէր. «Ինչպէ'ս կ'համարձակի»—Ու. արդէն, միթէ բանաստեղծը համարձակա'ծ էր բան մ'ընել։ Ընդհակառակը, այդ համր, անբարբառ պաշտամունքը աւելի յոյս, աւելի վստահութիւն կ'ներչնչէր կնոջն հրապուրելու կարողութեանը մասին որուն գոյութեանը միթէ կ'տարակուսէր ինքն իսկ, բայց միեւնոյն ատեն մեծ վիշտ մը կ'չեղէր սիրտը։ Այս անձնուիրութիւնը, այս պաշտամունքը, Սթաւսէն տարբեր մէկն էր որ ցոյց տուած էր իրեն...։ Գալով բանաստեղծին, Մառի չա'տ բարեացակամութիւն եւ չա'տ համակրութիւն կ'զգար անոր մասին։ Օր մը, երբ իր խորհրդածութեանց մէջ Թաղուած կ'մնար, Թեւերը ծունկերուն վրայ ծալլած, այս այնքան ցաւագին ու ա'յնքան դժուարլուծելի հարցերուն մէջ մտակորոյս, տեսաւ որ սենեակին դուռն յանկարծ բացուեցաւ ու սեմին վրայ գԹութեան քոյր մ'երեւցաւ ճերմակ գլխանոցով ու սեւ չրջազգեստով։

—Էմիլի՛, գոչեց Տիկին Բոլանիեսքի, համակ յուզուած։

—Ես, ես ի'նքս եմ...։ Կրցայ դուրս ելլել, ու առիԹէն օգտուելով՝ ձեզ տեսնելու կուգամ։ Ո՞ւր է Մ. Սթաւսը։

—Սթաւս՝ Մաչքոյենց տունն է...։ Հիմա կ'վերադառնայ։ Կ'մտածեմ Թէ որքա'ն ուրախ պիտի ըլլայ...։ Նստէ՛ նայիմ, հանգչէ'...։

ԳԹութեան քոյրը նստաւ Թիկնաթոռի մը վրայ։

—Կ'ուզէի ձեզ տեսնել սակայն, ըսաւ, բայց բոլոր վայրկեանները համրուած են։ Վերջապէս, այսօր ահա' եկայ...։ Գացի տեսնել Լիթքան...։ Ա'հ, որքան ծաղկաւորուն էր գերեզմանը, ինչպէս կ'երգէին հոն Թռչունները։

—Մենք ալ գացինք մէկ քանի օր առաջ։ Այո', ամէն բան կ'ծաղկի, ամէն բան կ'բուրէ հոն։ Ինչ անհուն խաղաղութիւն... բայց ո'րքան կ'ցաւիմ որ Սթաւս դեռ չէ' վերադարձած։

—Ես ալ...։ Մէկ քանի նամակներ ունիմ Լիթքայիս ձեռքով գրուած. կ'ուզէի աղաչել իրեն որ ինծի տայ զանոնք...։ Յառաջիկայ երկուչաբթի նորէն պիտի գամ հոս, այդ նամակներն իրեն դարձընելու համար։

Տիկին Էմիլի հանդարտութեամբ կ'խօսէր Լիթքայի վրայ։ Արդեօք անո՞ր համար որ ողջ կակի(?) սուեր մ'էր դարձեր միայն, կամ Թէ անո՞ր համար որ անվերջ, խորին համակերպութիւն մը կ'լուսաւորէր հոգին։ Ցաւը զինքը բոլորովին չէ'ր մտաւոյզ ըրած։ Այն բացարձակ անտարբերութիւնը՝ Լիթքայի հետ առնչութիւն չունեցող ամէն բանի մասին, ... գուԹի մը փոխուած էր։ Սէն-Վէնսան-տը-Բօլի մէջ գԹութեան քոյր էր, մարդկային Թչուառութեանց հետ չարունակական չփման մէջ կ'ապրէր...։ Սիրտն՝ իր նմաններուն ուրախութիւնը, դժբախտութիւնը, ցաւերն ու նոյն իսկ հաճոյքը կ'զգար։

—Ա'հ, որքան սիրուն կահաւորուած է սենեակնիդ, ըսաւ վայրկեան մը վերջ։ Այս ամէնն ա'յնքան ճոխ, ա'յնքան պերճ կ'երեւայ ինծ, կրածեփով ճերմկցած մեր չորս պատերո'ւն քով։ Շատ մարդոց հետ կ'տեսնուի՞ք։ Մ. Սթաւս, ժամանակին քիչ մը ծոյլ էր, չատ չէր գար մեզ ու Պիժիելնց. բայց հիմա Թմրութիւնը փարատած ըլլալու է, կայտառ ըլլալու է...։ Շատ մարդ կ'ընդունի՞ք, այնպէս չէ՞։

—Օ'հ, ոչ...։ Տէր եւ Տիկին Մացքօ, Տիկին Պառնից, Օսնովսքիները... կարծեմ ասոնց հետ են մեր բոլոր յարաբերութիւնները։

Վայրկեան մը լռութիւն տիրեց։ Տիկին Էմիլի ուշադրութեամբ կ'դիտէր Մառին։ Յետոյ, Թափանցիկ փայլուն ձեռքը մեղմակի դնելով բարեկամուհիին ձեռքին մէջ։

—Բայց դուն, պզտիկ Մառիս, երջանի'կ ես, աղէ'կ ես։

Անպատմելի խանդաղատանք մը այն ատեն ողողեց դեռատի կնոջ սիրտը... քիչ մնաց որ յարտասուս պիտի փղձկէր, հեծկլտանքներ դուրս պիտի պոռԹկար։ Այս տկարութիւնը փայլակի մը չափ տեւեց միայն։ Հոգին սարսռաց, մտածելով Թէ իր արցունքներն ու ցաւը տրտունջանք մը պիտի ըլլային. միեւնոյն ատեն ամբաստանութիւն մը ամուսնոյն դէմ։ Ուստի կամքի ճիգով մը կրցաւ զսպել յուզումը։

—Կ'բաւէ որ Սթաւս երջանի'կ զգայ ինքզինքը, յարեց։

Հիմա պայծառ աչքերը, հանդարտած, Տիկին Էմիլիի աչքերուն վրայ յառեցան։ Այս վերջինը կ'ըսէր.

—Լիթքա քու պահապան հրեչտակդ պիտի ըլլայ...։ Երբ ներս մտայ, մտահոգ երեւցար ինծի. ահա' ասոր համար կ'հարցնէի Թէ երջանի'կ ես։ Ուրիշ ամէն մարդէ աւելի գիտեմ սակայն Թէ Բոլանիեսքի ո'րքան կ'սիրէ քեզ... ո'րքան կը ցաւէր երբ Բաղմիէնի վէճին առԹիւ դժգոհութիւն յայտնած էիր իրեն։

Մառիի դիմագիծերը ժպիտով մը լուսաւորուեցան։ Այս յիշատակներն որ Սթաւսին սէրը կ'յիչեցնէին իրեն, ա'յնքան քաղցր երեւցան իրեն որ չէր դադրեր փնտռելու մտքին մէջ վերակոչելէ։

—Տիկին Էմիլի կ'չարունակէր, ձեռքն անոր ձեռքին մէջ դրած։

(Շար.)

ՔՐՈՆԻԿ ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ԼՈՒՐԵՐ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԷՆ

Ս. Էջմիածնէն Հոկտ. 19 թուակիր նամակ մը կ'առնենք հետեւեալ տողերը.—

«Մայր Աթոռում որ աւուր կ'ամենամեայ այն յոյսը թէ եկեղեցապատկան կալուածները պիտի վերադառնան Ազգին։

«Այդ յուսով ամէն կերպ նեղութիւն կրելով ցայսօր համբերեցին։ Ճարահատեալ՝ անցեալ երկու ամիսներու առօրին պէտքերն հոգալու համար ծախուեցան Վանքի գոմանոցէն ինչ որ ոչխար և զուարակ, միայն մի քանի կաթնատու կովեր և գործածելի ձիեր մնացին։ Պաշտօնեայք և ծառաներ մեծ մասամբ արձակուած են. Միաբանութեան ամսականներ կրճատուած են. տակաւին Սեպտ. և Հոկտ. ամիսներու վճարումները պարտք կ'մնան Վանքի վրայ։

«Մայր Աթոռոյ մատակարարութեան դժուարին մասը Գէորգեան Ճեմարանն է, որոյ ուսուցիչներ երկու ամսէ ի վեր ռոճիկ չեն ստացեր. ամենքն ալ կարօտ և ընտանիքի տէր մարդիկ են, անձնուիրութեամբ կ'շարունակեն այն յուսով թէ մի յաջողութիւն կ'լինի։

«Միեւնոյն վիճակի մէջ է Թիֆլիսում Ներսիսեան Դպրանոց, Երեւանի Դպրանոց. Շուշիինը փակուած է արդէն։ Եթէ մինչ տարեվերջին մի կարգադրութիւն չլինի, ամենքն ալ կ'փակուին, չդիմանալով հետզհետէ դիզուած պարտքերին։

«Ամիսներ անցան, Պոլսից լրագրերի երես չենք տեսել, զի պատերազմի պատճառաւ չեն թոյլատրուիր. լուր և տեղեկութիւն չունինք Եկեղեցւոյ միւս թեմերի հոգեւոր վիճակին։

«Ս. Հայրապետն այժմ ըստ բաւականին առողջ է, միայն ներկայ նիւթական տագնապալից վիճակը զինք հոգածութեան մէջ է ձգել ծանրապէս։ Կալուածների գրաւումէն յառաջ Սինոդն էր որ Մայր Աթոռոյ մատակարարութեան մասը կ'հոգար. այժմ այս հոգածութիւն, Վանքի ապրուստ ճարելու հոգը Ս. Հայրապետին վրայ ծանրացած է, բարերար անձանց դռներ բաղխելու, և օր օրին այս հոգեւոր մեծ Հաստատութիւնը պահելու համար։»

*** Տփղիսէն Հոկտ. 23 թուակիր նամակ մը կ'առնենք.

«Կ'իմանանք թէ Ախալքալաքի երեւելիներէն մին, ի խնդրոյ Սեդրակեան Սրբազանի, յանձն առեր է ի հիմանէ նորոգել Շիրակայ գաւառին մէջ կիսաւեր հին մայր եկեղեցի մը, ուր սակայն պաշտամունք կ'կատարուին շնորհիւ մերձակայ վայրերու ժողովրդեան բարեպաշտութեան։ Այս մայր եկեղեցին հին ճարտարապետութեան յոյժ գեղեցիկ նմոյշ մ'ըլլալով, բարեյիշատակ Տ. Գէորգ Կաթողիկոսի ժամանակ հարեւանցի նորոգում մ'եղած էր, ու մէկ քանի սենեակներ շինուած էին, Վանահօր և ծառայողներու համար, բայց այս շինուածները ալ այժմ հինցած են, և մանաւանդ ամառ ատեն աւելի հեռաւոր թեմերէ եկող բարեպաշտ ուխտաւորներն ստիպուած են բացօթեայ վայրեր գիշերելու։ Կ'յուսացուի որ այս անգամ ուխտաւորներուն համար ալ սենեակներ կ'շինուին։ Բաց ի խստաշունչ 2—3 ամիսներէն, տարւոյն ամէն եղանակին մէջ անպակաս կ'ըլլան իրենց բարեպաշտական ուխտը կատարողներ։ Տփղիսէն երկու անձինք գացած են, մին աշխարհական, միւսն եկեղեցական, որ պիտի քննեն իմանան թէ նորոգութեան համար ո'րչափ ծախք կ'երթայ, և պիտի տեղեկացնեն Ախալքալաքցի եկեղեցասէր անձին։

«Կ'իմանանք նաև թէ Գէորգեան Ճեմարանի ուսուցիչներուն և պաշտօնեաներուն ռոճիկները կրճատուած են կէս առ կէս, և այն ալ դեռ չէ վճարուած երկու ամիսէ ի վեր։»

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԱԹՈՌԻՆ ՆԻՒԹԱԿԱՆԸ

Խնդակցութեան արժանի է Ամեն. Տ. Սահակ Ս. Կաթողիկոսը՝ Կայսերական նորանոր Շնորհներ վայելելուն առթիւ, որք չունին առնել պիտի տան Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական Աթոռին, որուն նիւթական խեղճութիւնն այնքան սրտագրաւ շեշտերով կ'նկարագրէր Ն. Ամենապատուութիւն Կ. Պոլիս եկած օրէն ի վեր։

Ամեն. Տ. Սահակ Ս. Կաթողիկոսին ընտրութենէն ի վեր, ՎԵՀ. ԿԱՅՍՐԸ բարեհաճեցաւ անպակաս ընել Իր Վեհապետական Շնորհները, որոցմով Իր բարձր կամքն յայտնած եղաւ թէ Սսոյ Աթոռին վերակազմուելն ու զարգանալն Իր Վեհապետական փափաքն է։ Այս Կայսերական կամքը պիտի ջանայ ի գործ դնել իրագործել Տ. Սահակ Ս. Կաթողիկոսը, և ժողովուրդն ալ, թէ' իր թեմին մէջ, թէ անկէ դուրս, սիրայօժար պիտի օգնէ այս գովելի հոգեւոր գործին։

Աթոռին շնորհուած Դլանի ագարակը, այն նիւթական միջոցներով որք տակաւ կ'ընձեռնուին Ն. Ամենապատուութեան, և շնորհիւ բարւոք մատակարարութեան, պիտի ապահովէ Աթոռին ու Ժառանգաւորաց Վարժարանին անմիջական պարէնը։ Աթոռին շնորհուած ամսական 3,500 դրչ.ը դիւրութիւն պիտի ընծայէ քիչ շատ կանոնաւոր հիմնադրամ մը հաստատելու Աթոռին մատակարարութեան համար։ Վանքին կալուածներուն բոլոր դիզուած տուրքերուն շնորհումն անմիջական հոգերէ պիտի փրկէ Ս. Կաթողիկոսը։ Մայրավանքին ու Ս. Սոփիայի մայր եկեղեցին նորոգման համար շնորհեալ Կայսերական թոյլտուութիւնը միանգամայն խրախոյս մ'է Եկեղեցւոյ բարեպաշտ հօտին՝ իր լուման չզլանալու այս շինիչ գործին համար։

Բաջալերուած Կայսերական այս բարձր հովանաւորութեամբ, մի քանի բարեսէր անձնաւորութիւններ ալ, որք երբեք իրենց օգնութիւնը չեն զլանար եկեղեցւոյն, աղքատախնամ և կրթանուէր բարի գործերու համար, պատասխանելով Ս. Պատրիարք Հօր և Ս. Կաթողիկոսին թախանձագին հրաւէրներուն, կարող եղան Սսոյ Աթոռին անմիջական պէտքերուն համար հազար հինգ հարիւր ոսկիի չափ հաւաքել իրենց մէջ, և յանձնեցին Գրիգոր էֆ. Կիւմիւշկէրտանի, Նոյնին Ամենապատուութեանց գիտութեամբ ու տնօրինութեամբ յատկացուելու համար Կաթողիկոսական Աթոռին հիմնական պէտքերուն, կալուածներուն նորոգման, հասոյթի միջոցներու հաստատման և Ժառանգաւորաց Դպրոցին բացման։ Այս գումարն ինքնին մեծ բան մը չէ՝ այնքան տարիներէ ի վեր թափուր և անխնամ թողուած Աթոռին եկեղեցական, կալուածական և մատակարարական բազմատեսակ պէտքերն հոգալու, հայթայթելու համար, բայց վերջապէս առհաւատչեայ մ'է Ն. Ամենապատուութեան թէ Կ. Պոլսոյ բարեպաշտ Հայերն ալ անտարբեր չեն Սսոյ Աթոռին շէնանալուն, պայծառանալուն ընդ հովանեաւ Ն. Կ. Վեհափառութեան։

Եւ այսպէս, անքառ զուգադիպութեամբ մը, մինչդեռ Ս. Էջմիածնէն ու Տփղիսէն լուրեր կ'հրատարակենք Մայր Աթոռին նիւթական քայքայման, կալուածներու, գոյքերու և ստացուածքներու գրաւման, հասոյթի միջոցներուն փճացման, եկեղեցիներու, վանքերու, Միաբանութիւններու և հոգեւոր դպրոցներու նիւթական խեղճութեան, և Ամենայն Հայոց Ս. Հայրապետին տուայտման, միւս կողմէ բախտը կ'ունենանք Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական Աթոռին նիւթական ու բարոյական վերաշինութեան, վերակազմութեան ու վերահաստատման բարի բարի լուրերն աւետելու, շնորհիւ Ն. Կ. Վեհափառութեան։ Այսքան պայծառ իրողութեան մը և այսքան որոշ հակադրութեան մը վրայ խորհրդածելն անգամ աւելորդ է ուրեմն։

*** Գրեցինք թէ Ս. Կաթողիկոսը Կիլիկիոյ Աթոռին վերաբերեալ խնդիրներ ներկայացուցած է յատս Կայս. Դահլիճ, որոց քննութիւնը, Բարձրագոյն հրամանաւ, յանձնուած էր Բ. Դրան. Ս. Կաթողիկոսը կ'խնդրէ որ Կիլիկիոյ Աթոռին միաբաններուն դրամն ու գոյքն իրենց մահուանէն վերջ մնան Աթոռին։ Ս. Կաթողիկոսն հարկ տեսած է որ օրէնքի տակ անցնի այս դրութիւնը, վերջ տալու համար միաբաններու մահուանէն յետոյ ծագելիք ժառանգական խնդիրներուն։ Ցայտնի է որ հանգուցեալ Կաթողիկոսին ժառանգորդներն պահանջեցին Հալէպի դրամատան մէջ գտնուած գումարն որ հանգուցեալ Կաթողիկոսն իր անուամբ դրած էր հոն։

Մայր եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհրդոյ Դիւանն ու Աւագերէցի փոխանորդ Տ. Միքայէլ քհն. երէկ Ս. Կաթողիկոսին ներկայացան, հրաւիրելու համար Ն. Ամենապատուութիւնն որ վաղը պատարագէ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ։ Ս. Կաթողիկոսը ցաւօք յայտնեց թէ ի վիճակի չէ պատարագելու, աչքին տկարութեան պատճառաւ։ Թաղ. Խորհուրդն և քահանայից դասը նկատելով որ Ս. Կաթողիկոսին մեկնումը մօտալուտ է, կ'փափաքէին որ Ն. Ամենապատուութիւնը վաղը պատարագէ. այս մասին Ս. Պատրիարք Հայրը խորհուրդ տուած էր որ իրենց բաղձանքը անձամբ յայտնեն Ս. Կաթողիկոսին։

—Ս. Պատրիարք Հօր պատրիարքական ընտրութեան երկրորդ տարեդարձին առթիւ, Ն. Սրբազնութիւնն այսօր ընդունեց եկեղեցական և աշխարհական դասուն շնորհաւորական այցելութիւնները, և Պոլսէն ու գաւառէն և արտասահմանէն շնորհաւորական ու բարեմաղթական նամակներ ու հեռագրեր։

—Անգլ. գործակատար Մր. Թաունլի երէկ փոխադարձ այցելութիւն տուաւ Հայոց Պատրիարքին, Հայ—Հռոմէականաց Պատրիարքին, Տ. Եօաքիմ Գ.ի և Պուլկարաց Եկզարքին, շնորհակալութիւն յայտնելով իրենց շնորհաւորութեանց համար, Էտուարտ Է.ի ծննդեան տարեդարձին առթիւ։

—Այսօր, Գաբրիէլ և Միքայէլ Հրեշտակապետաց տօնն ըլլալով, Փոխանորդ Սրբազանը, Վսեմ. Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան, Վսեմ. Միքայէլ էֆ. Մամիկոնեան, ընդունեցին շնորհաւորական այցելութիւններ։ Ս. Կաթողիկոսն ու Ս. Պատրիարք Հայրն շնորհաւորական այցաքարտեր ղրկեցին։

—Բերայի Աղքատախնամ Տնօրէն Խորհրդոյ անդամները, Տօքթ. Տիգրան պէյ Աճէմեան, Ռ. էֆ. Սամիկեան, Տքթ. Վարդազարեան, Տքթ. Գարամանճեան և գեղագործ Նարկիլէճեան էֆ.ներն և Տիկնայք Մ. Մամիկոնեան և Խաչերեան, Թաղ. Խորհուրդին մատուցած են իրենց հրաժարականը, իրենց պաշտօնավարութեան քառամեայ շրջանը աւարտած ըլլալով։

—Աւե. Մահուլի վերջին թիւին մէջ կ'կարդանք. — «Ճիպրալթարի Անկլիքան Եպիսկոպոս Վեր. Հայր Բօլինս, որ տեղւոյս անկլիքան երէցին ընկերակցութեամբ անցեալ շաբթու Ազգ. Առաջնորդարան այցելելով տեսակցած էր Պատր. Գեր. Փոխանորդ Հօր հետ, նոյն օրն այցելած է նաեւ Ս. Ստեփաննոս եկեղեցին որուն հոյակապ շինուածքին վրայ իր հիացումն յայտնելէ յետոյ հարցումներ ըրած է Գեր. Փոխանորդին՝ Հայ. Եկեղեցւոյ հին ու նոր ճարտարապետական ձեւերու տարբերութեան և անոր ծէսերուն վրայ։ Անցեալ շաբաթ օր եւս կէսօրէ առաջ, Վեր. Հ. Բօլինս փափաքելով ներկայ գտնուիլ Հայ հարսանեկան արարողութեան մը, մայրաքաղաքիս անգլ. հիւպատոսին հետ՝ որ հրաւիրուած էր Մեծ. Գրիգոր էֆ. Գույումճեանի կողմէ, իր աղջկան հարսանեկան հանդէսին, եկաւ Առաջնորդարան և Գեր. Փոխանորդին հետ կարճատեւ տեսակցութենէ մը յետոյ միասին իջան Ս. Ստեփաննոս եկեղեցին, ուր Պսակի արարողութեան սկիզբէն մինչեւ վերջը ներկայ գտնուեցան հիւպատոսն և Հ. Բօլինս որ պսակադրութենէն յետոյ հրաւիրանօք Գեր. Փոխանորդ Հօր՝ գաւազան և խաչ ի ձեռին անգլիերէն լեզուաւ պարագային յարմար աղօթք մ'ըրաւ և իր օրհնութիւնները տուաւ նորապսակ ամոլին»։

—Ուսումնական Խորհուրդն իր շաբաթական նիստը գումարեց երէկ Ղալաթիոյ Խորհրդարանն և ի մէջ այլոց հետեւեալ տնօրէնութիւններն ըրաւ։ Ներկայ 1904—905 տարւոյ՝ մայրաքաղաքիս վարժարանաց Վիճակացոյցի պատրաստութեան առթիւ Խորհուրդն հարկ դատեց որ ի պաշտօնի գտնուող ուսուցչաց և ուսուցչուհեաց մէկ ցուցակն ալ կազմել նշանակելով իւրաքանչիւր պաշտօնէի վկայականին վերաբերեալ կարեւոր ծանօթութիւններն և անոր համաձայն առանց վկայականի ուսուցչաց և ուսուցչուհեաց մասին վերջնապէս ի գործ դնել Կազմական Կանոնագրին և յաւելուածական որոշմանց տրամադրութիւնները։ Պայազիտ Սուրբ։ Տեղապահ Տ. Եմմանուէլ Վ. Պալեան ուղարկած էր Ս. Պատրիարք Հօր՝ Պայազիտի և Ալաշկերտի վարժարաններուն անցեալ տարեշրջանի վիճակացոյցները։ Նոյնպէս Խարբերդի Քըռանթա գիւղի նպատակակալ վարժարանին Հոգաբարձութիւնն ուղարկած էր Ս. Պատրիարք Հօր՝ դպրոցին անցեալ տարեշրջանի վիճակացոյցը։ Նոյնպէս Խիզանի Որբանոցի Հոգաբարձութիւնը տեղեկագիրով մը ի մէջ այլոց ուղարկած էր Ս. Պատրիարք Հօր՝ Որբանոցի սանուց ուսումնական վիճակացոյցը։ Այս վիճակացոյցներուն վրայ Խորհրդոյ անդամներէն Կարապետեան Պետրոս էֆ.ի կողմէ կատարուած նախաքննութենէ մը յետոյ դիտուելով որ Ա.—Պայազիտ և Ալաշկերտի վարժարանաց ուսանողք թէև լաւ նիշեր ստացած էին, սակայն դասաւանդութեանց մէջ կ'պակսէին իրագիտական ծանօթութեանց և գծագրութեան դասերն՝ առարկաներ որք խիստ կարեւոր են թէ՛ երկրագործութեան և թէ արհեստից համար, արժան դատուեցաւ որ այս ճիւղերն ալ ուսուցուին աշակերտաց, ինչպէս նաև աւելի ուշադրութիւն ընծայուի Կազմական Կանոնագրի տրամադրութեանց՝ դասարաններու կազմութեան վերաբերեալ։ Բ.—Քռանթա գիւղի դպրոցին համար որոշուեցաւ խնդրել Ս. Պատրիարքէն յանձնարարել վարժարանի հոգաբարձութեան՝ Կազմական Կանոնագրին և ուսմանց ծրագրին հետեւողութեամբ շարունակել դասախօսութիւնները՝ համաձայնեցնելով զանոնք տեղական պայմաններուն։ Գ. Դիտուելով որ Խիզանի Որբանոցի ուսմանց ճիւղին մէջ կ'պակսէին իրագիտութեան, պատմութեան, գծագրութեան և գեղագրութեան դասերը, որոշուեցաւ խնդրել Ս. Պատրիարքէն որ հաճի յանձնարարել Հոգաբարձութեան՝ այդ ճիւղերն եւ դասախօսել տալու համար Որբանոցի սանուց, և յառաջիկայ տարին ալ ղրկել անոնց ընդհանուր մէկ վիճակացոյց։ —Կիրասոնէն Թովմաս էֆ. Գարագաշեան գրով մ'ուղարկած էր վարժարանի աշակերտաց վիճակացոյց տետրակներու նմոյշներ և կ'խնդրէր վաւերացնել զանոնք խոստանալով նիւթական հատուցումներ ընել թէ՛ քաղաքին երկսեռ վարժարանաց վերաշինութեան ծախուց առթիւ և թէ ի նպաստ ուսուցչաց Օգնութեան Սնտուկին։ Ըստ որում ներկայացուած տետրակները դասագրքի հանգամանք չունէին, աւելորդ նկատուեցաւ անոնց վաւերացումը։ —Խորհուրդը գոհունակութեամբ տեղեկացաւ որ ուսուցիչ Ցակոբ էֆ. Նիկողոսեան, Բերա, Բանկալթի գիշերօթիկ և ցերեկեայ վարժարան մը հաստատած է և Ս. Պատրիարք Հայրն արդէն քաջալերական գիր մ'ուղղած ըլլալով հիմնադրին, որոշեց արձանագրել։

—Հանգուցեալ Ցովհաննէս էֆ. Ցակոբոֆի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 2 Օսմ. ոսկի նուիրած են Ազգ. Հիւանդանոցին Տէր և Տիկին Միհրան էֆ. Մ. Տէօքմէճեան։

—ԱԶԴ.— Բարեյիշատակ Միքայէլ էֆ. Ցակոբեանի Աղն. ընտանեաց փափաքանաց համաձայն, յառաջիկայ կիրակի, 7 Նոյմ., հանգուցելոյն անուան առթիւ, Պատրիարքական Փոխանորդ Գեր. Գաբրիէլ Եպս. Ճէվահիրճեան Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ Թաղիս Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ մէջ և յաւարտ Ս. Պատարագի, հանդիսաւոր պաշտօն պիտի կատարուի հանգուցելոյն գերեզմանին վրայ։ Սկզբնաւորութիւն Ս. Պատարագի ի ժամ $4^1/_2$, (Ը.Թ.)։ Ի դիմաց Թաղ. Խորհրդոյ

Վ. Ատենադպիր Ատենապետ
Անդ. Ասլանեան Ց. Չիլճեան

Սամաթիա, 4 Նոյմ. 904.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՌՈՒՍ ԲԱՆԱԿՆ Ի ՄԱՆՋՈՒՐԻԱ

(«ԹԱՅՄԶ»Ի ՅԱՏՈՒԿ ԹՂԹԱԿՑԷՆ.)

Բ.

«Քանիցս հարցուեցաւ ինձ թէ մօտէն ճանչցա՞ծ եմ Զօր. Քուրոբաթքինը, ի՞նչպէս մարդ է, կարո՞ղ սպարապետ մ'է այն անձն որուն ուսերուն վրայ ծանրացած է պատերազմին տաղտկալի լուծը։ Հանճա՞ր մ'է կամ գէթ լաւ զօրավա՞ր մ'է։ Իր զօրքերը կ'սիրե՞ն զինք, ժողովրդակա՞ն է։

«—Մի քանի անգամ տեսայ Քուրոբաթքինը, և միշտ մտքիս առջև ունիմ զոյգ մը սև ու խորաթափանց աչքերը, և կրակոտ ակնարկն որ շեշտակի կ'նայի յօնքերուն տակէն՝ երբ թէ հարուած մը տալու համար։ Քուրոբաթքին ռուս զօրապետներուն մեծ մասին պէս չէ, ճշմարիտ զօրականի տեսքն ունի, իրեն նմանը քիչ կայ ռուս զօրավարներուն մէջ։ Շիտակ կեցուածք մ'ունի, միջինէն քիչ մը վեր է հասակը, գիրցած չէ, Իր բարձր ճակատը, սև մազն ու սև մօրուքը, որ սպիտակի հետ խառնուած է, ոյժի ներգործումը կ'ընեն տեսնողին վրայ, ինչպէս կ'զգան ամէն անոնք որ կ'ճանչնան զինք։ Չեմ կրնար ըսել թէ ժողովրդական է, մանաւանդ սպաներուն մէջ։ Վլատիվոստոքի զօրաբանակին հրամատար Լինեւիչ զօրավար աւելի ժողովրդական է, եւ Ռուսիոյ մէջ ամէն զօրականք կ'սիրեն զինք։ Լինեւիչ, այժմ աւելի քան 70ամեայ, ինքնօգնութեամբ յառաջ եկած է. ճշմարիտ զօրական մ'է, որ հասարակ զինուորութենէ իր արդի վիճակին բարձրացած է մի միայն իր անձնական կորովով ու աշխատութիւնով, և միշտ պարզ ու պարկեշտ մարդ մը մնացած է, և իր տարիքին չնայելով, կատաղի զօրավար մ'է կրակ ու բոց։ Քուրոբաթքին, ռուս զօրապետներուն մեծագոյն մասին պէս, բարձրագոյն շրջանակներու արարած մ'է, քաղաքավար և խորամանկ, ճարպիկ, պաղարիւն, և երկար ատեն իշխանութիւն վարած ըլլալով, մարդկան աղէկ կ'ճանչնայ։ Այս երկու զօրապետք բարեկամ չեն։ Լինեւիչ, որ 1900ին չինական պատերազմին մասնակցեցաւ, և ներկայ պատերազմին սկիզբը զօրաց հրամատարութիւնը կը վարէր, զայրացաւ երբ տեսաւ որ իր պաշտօնն իրմէ առնուեր և Քուրոբաթքինի տրուեր է։ «Կայսեր կամքն է այս, ու կ'հնազանդիմ, ըսաւ այն ատեն, բայց ապագան պիտի ցուցընէ թէ ո'վ աւելի աղէկ կ'ընէ այս գործը։» Եւ չուզելով իր հակառակորդին հրամանին տակ մնալ, Վլատիվոստոքի զօրաց հրամատարութիւնն ստանձնեց, ուր մինչև ցարդ ուրիշ բան չըրաւ բայց եթէ Ուսուրիի կողմերուն անվտանգ և անգործ պահակութիւնը։ Բայց իր անունն աւելի համբաւ կը վայելէ զօրքերուն մէջ քան իր հակառակորդին անունը, և պարտութեան այն տխուր օրերուն մէջ ամէնուն բերանն էր։ Ես ինքս քանիցս լսեցի. «Եթէ Լինեւիչ ըլլար մեր ընդհանուր հրամատարը, այս բանը չէր պատահեր։»

«Առ հասարակ Ռուսերուն պէս, Քուրոբաթքին ալ կ'սիրէ գործերը վաղուան ձգել, և հետեւապէս քաջայարմար էր զինուորական կացութեան դժուարութիւններուն պատերազմին սկիզբը, զի իր բոլոր ընելիքն էր նոր զօրաց գալստեան սպասել, եւ աշխատիլ չպարտուելու իր ունեցած զօրքը։ Շատ կ'սիրէ եկեղեցական արարողութիւններն ու հանդէսները, բարեպաշտօրէն ներկայ կ'ըլլայ կիրակնօրեայ պաշտամունքի, և կ'պարտաւորէ իր զօրավարներն ալ որ ներկայ ըլլան, խազախներ իր ետեւէն կ'տանին իր ընդհանուր հրամատարի դրօշը, որ սպիտակ է՝ կապոյտ բանուած գրերով, որոյ մէջտեղ կը փայլի ոսկեղէն խաչ մը՝ ոսկեղէն երկրագունտի մը վրայ հաստատուած, նշան օրթոտոքս դաւանութեան և եկեղեցական իշխանութեան։ Նալուի ճակատամարտէն ետքը, Քուրոբաթքին հասկցաւ որ չի կրնար վստահիլ իր զօրավարներուն, և սկսաւ շարունակ տեղէ մը ուրիշ տեղ երթեւեկել՝ ցոյց տալով ինքզինք բոլոր այն կէտերուն վրայ ուր կ'կարծէր թէ թշնամին պիտի յարձակէր։ Բայց միշտ ուշ կ'հասնէր, և երբ ինք կէտի մը վրայ էր, անխուսափելի էր գրեթէ որ Ճարոնցիք ուրիշ կէտի մը վրայ պիտի յարձակէին։ Այսպէս, Շգաքելպէրկի պարտութենէն ետքը, Քուրոբաթքին իր բանակեղը փոխադրեց Դաշի—Զաօ, սպասելով որ Զօր. Օքու այն կողմէ պիտի յարձակէր։ Այն ատեն Զօր. Քուրոքին էր որ արեւելքէն զարկաւ, և երբ Քուրոբաթքին վազեց գնաց Անփինկը պաշտպանելու արեւելքի կողմէն Քուրոքիի դէմ, Օքուն էր որ զարկաւ և առաւ Դաշի—Զաօն։ Քուրոբաթքին ապշեցաւ մնաց երբ լսեց Քուրոքիին Դա—Լինկի կիրճը զարնելն ու առնելը։ Քուրոբաթքին աճապարեց գնաց Հայ Չէնկ, ուր երեք օր մնաց առանց կարենալու անցնիլ յորդած գետերէն, և ճիշդ այս միջոցին, Քուրոքի զարկաւ Զօր. Քէլլերն և ետ մղեց Լանշանշանէն, և այս ձախողուածին մէջ Քէլլեր ինքն եւս զարնուեցաւ մեռաւ։ Բոլոր այս յաջորդական դէպքեր կ'ապացուցանէին երկու բան, թէ Քուրոբաթքին շատ քիչ վստահութիւն ունէր իր զօրավարներուն վրայ, և զանոնք իր ներկայութեամբ խրախուսելու պէտքը կ'զգար, և Ռուսաց բանակեղը կամ ընդհանուր սպայակոյտն երբեք չէր կրնար քննել իմանալ թէ թշնամին ի'նչ պիտի ընէր։ Ամէն անգամուն ալ այսպէս եղաւ, որով աշխարհ հասկցաւ որ ռուս բանակին հետազօտութեան ճիւղը շատ թերի է։ Քուրոբաթքին անշուշտ ճարպիկ զօրապետ մ'է, և զօրաց մեծ զանգուածներ շարժելու, տեղափոխելու արուեստը քաջ գիտէ, բայց կազմակերպիչ կարողութիւն չունի, եւ պաշարներու և ռազմամթերքներու պակասութիւնը, զոր բոլոր ռուս բանակը կ'զգայ հանապազ, ոչ նուազ չափով մը Քուրոբաթքինի այս թերութեան վերագրելի է։ Սպաները միշտ կ'ըսեն թէ սպարապետ Քուրոբաթքին շարունակ վէճի մէջ է նախարար Քուրոբաթքինի հետ, այսինքն՝ իբրև զօրաց հրամատար՝ կ'քաղէր ինչ որ ցանած էր իր պատերազմական նախարար եղած պահուն։ Պատերազմական պաշտօնատան մէջ իրերը ժամանակին լաւ կարգի դրած չէր, և երբ զօրաց հրամատարութեան կոչուեցաւ, քայքայուն վիճակ մը գտաւ, զոր շուտով դարմանել նորոգել կարելի չէր։

«Թէպէտ այս առաջին նամակս երկարեցաւ, մի քանի բառ ևս կ'ուզեմ ըսել այն զօրապետներուն վրայ զոր ճանչցայ Մանչուրիոյ մէջ։ Իրօք անկարելի է գէթ համառօտ մէկ նկարագիրն ընել ամէնուն, —Սախարով, Մաւլով, Դրեբով, Իվանով, Տանիլով, Կէչչելման, Ռեննենքամֆ, Խարքեւիչ, Բօնտրագովիչ, Ժիլինսքի, Քաշդալինսքի, Քրիսինսքի, — ամբողջ պատկերահանդէս մը, և դեռ երկտասանեակ մը կայ նկարագրութեան արժանի, եթէ միջոցը ներէ։ Ծ. Արեւելքի Թատերգութեան փայլուն դերակատարներուն այս ամբոխն աննկարագրելի կերպով այլասեռ այլազան տարրերէ կազմուած է. Անոնց մէջ կան ամէն ազգէ մարդեր, Լեհեր, Գերմաններ, Եսթոններ, Հարաւային և Հիւսիսային Ռուսիացիներ, Խազախներ և Կովկասցիներ, և ամէն կրօնէ մարդիկ, ի բաց առեալ Հրեաներ, զի հրեայ զօրավար բնաւ չկայ ռուս բանակին մէջ,—օրթոտոքսներ, կաթոլիկներ, բողոքականներ, կան նաև Թաթար զօրավարներ։ Եւ ամէն տարիքէ մարդիկ կան զօրավարներ, 30էն մինչեւ 70 տարու, և ամէն ընկերային աստիճանէ մարդիկ, գեղջուկէն, մուժիքէն, մինչև ազնուականութեան ամենաբարձր աստիճանը։ Անոնց մէջ կան զօրավարներ որք հասարակ զինուորութենէ յառաջ եկած են, ինչպէս Խազախապետն Միչչենքօ, և ուրիշներ որք սպայ ելած են Ռուսիոյ ամենաբարձր ազնուական սպայից վարժարանէն։ Ոմանք պատերազմի մէջ գտնուած են 30 տարիէ ի վեր, մինչ կան անոնց մէջ զօրավարներ որք նոյն իսկ վաշտի մը չեն հրամայած դեռ։ Անոնցմէ ոմանք կարեւոր պաշտօններ ունին Մանչուրիոյ դաշտերուն վրայ, մինչ ուրիշներ չեն յաջողած ո՛ և է հրամատարութիւն ձեռք ձգելու, և ծոյլ կեանք մը կ'վարեն բանակեղին մէջ, աւելի կամ նուազ գոհ մնալով իրենց պատերազմական յաւելեալ ռոճիկէն։ Կան որ արդէն հաստատեցին իրենց անկարողութիւնը, և հարկադրուեցան հրաժարիլ, բայց կ'թոյլատրուին մնալու բանակեղին մէջ, ուր իրենց ամբողջ ռոճիկը կ'ընդունին, յուսալով լաւագոյն բախտ մ'ունենալ օրին մէկը։ Այս զօրավարներէն ոմանք սքանչելի կերպով ձի կ'վարեն, ինչպէս Ռեննենքամֆ, ուրիշներ ձիու վրայ նստիլ չեն գիտեր, թէև զօրավար են, կամ իրենց անվարժութեան պատճառաւ ձիէն վար իյնալով սրունքնին կոտրեցաւ։ Կան որ կռիւին ամէնէն տաք տեղերը գտնուեցան, օրինակի համար Սամսոնով, և կան որ բնաւ չեն սիրեր կռիւի դաշտը, և իրենց հրամանները շոգեկառքի սալոնին մէջէն տալը բաւ համարեցին։ Անոնց մէջ կան զօրավարներ որք քարտէս մը չեն կրնար կարդալ, և կան որք գիտուն, զարգացեալ, հմուտ զօրավարներ են, բայց այս վերջինք կրնան համրուիլ մէկ ձեռքին հինգ մատներուն վրայ։ Անոնցմէ ոմանք մեծ նեղութիւն տուին Ճարոնցի զօրավարներուն, և ուրիշներ մեծ նեղութիւն պատճառեցին մի միայն թղթակիցներուն, Չինացիներուն և իրենց ընկեր եղող միւս զօրավարներուն։ Անոնց մէջ կան որք պարկեշտ և աղքատ են, օրինակի համար Տանիլով զօրավարը, և կան որ իրենց խելքին բոլոր ոյժն ի կիր կ'առնեն ո'չ թէ պատերազմելու, այլ հարստանալու, ամէն տեսակ անուղիղ միջոցներ գործածելով որ ըստ կարելւոյն շատ դրամ քաշեն այս պատերազմէն։ Սակաւ են անոնք որ իրենց գործը լիովին ու պարկեշտօրէն կ'կատարեն։ Մեծագոյն մասն աննոզ է, թեթեւաբարոյ է, և այնքան միայն փոյթ ունի պատերազմին վրայօք, որքան հարկ է իր անձնական շահերն յառաջ տանելու համար։ Դէպքեր գիտեմ կարեւոր պաշտօնագրերու կորստեան, դէպքեր ալ, ուր Ընդհանուր Սպայակոյտը չէր գիտեր այս ինչ և այն ինչ զօրագունդին ո'ւր գտնուիլը, օրինակի համար, Դա Լինկի կիրճին Ճարոնցիներուն կողմէ յարձակմամբ առնուելէն ետքը, երբ շուարած էր Ընդհանուր Սպայակոյտը։ Դէպքեր գիտեմ ուր ստիպողական հրամաններ ու հեռագրեր առաքուեցան այլ և այլ զօրագունդերու, այնպիսի տեղեր ուր երբեք չէին գտնուած անոնք, օրինակի համար ինչ որ եղաւ Սիպերեան 12րդ գունդին։ Պարագաներ ալ եղան ուր ռազմամթերքներով և ուտելիքներով լեցուն կառախումբեր ղրկուեցան այնպիսի տեղեր ուր ո'չ թէ ռուս այլ ճարոնցի զօրքեր կ'գտնուէին, և հետեւապէս թշնամին ձեռքն ինկան։

«Արդ, քանի որ ընդհանուր հրամատար Զօր. Քուրոբաթքին ցարդ անձնական անժխտելի հեղինակութիւն մը չէ ունեցած որ իր հրամաններուն անվրէպ հնազանդին իր ստորակարգեալները, քանի որ Բեդերսպուրկի բարձր ակումբները շարունակ կ'խառնուին պատերազմին ընթացքին, և յառաջդիմութիւն կ'շնորհեն անոնց միայն որք հաճելի են և ո'չ թէ անոնց որք ամէնէն աւելի գործ կ'տեսնեն և արժանիք կ'ցուցընեն, և քանի որ կեդրոնական Ընդհանուր Սպայակոյտն այսքան զիրար չբռնող, իրարու չյարմարող այլազան տարրերով կազմուած է, բնական է հետեւցնել թէ Մանչուրիոյ Բանակին ղեկավարութիւնը բաղձալի վիճակի մէջ չի գտնուիր ամենեւին։» (Թայմզ.)

ԾՈՎԱԿԱԼ ԱԼԵՔՍԷՑԵՎ ԵՒ ԶՕՐ. ՔՈՒՐՈՒԲԱԴՔԻՆ.— Ծովակալ Ալեքսէյէվ Թերթերու խմբագիրներու հետ ունեցած տեսակցութիւններուն մէջ լուսաբանութիւններ տուաւ Ծ. Արեւելքի մէջ խաղացած դերին վրայ։ Կ'բողոքէ այն տարաձայնութիւններուն դէմ թէ պատերազմ գրգռած ըլլայ, և պատասխանատու եղած ըլլայ վերջին ինն ամիսներու աղէտալից դէպքերուն։ Ճարոն կ'պատրաստուէր տարիներէ ի վեր, և կռիւն անխուսափելի դարձաւ այն օրէն, երբ ռուսք մտանք Մանչուրիա։ Այս դիտողութիւն շատ ճիշդ է, և մատնացոյց կ'ընէ այս դժբախտ պատերազմին առաջին պատճառը, որ ծայր տալ սկսաւ 1896ին։ Առայս պատասխանատու չէ ծովակալը. հակառակ նոյն թուականէն սկսեալ Ծ. Արեւելքի մէջ վարած կարեւոր պաշտօններուն, նախ իբր պետ Խաղաղականի նաւարաժնին, ապա իբր հրամատար Քուան —Դունկ Թերակղզւոյն ցամաքային զօրքերուն։ Իր պատասխանատուութիւնն այն ատեն միայն իրական եղաւ, երբ Նոխոլ-Նէյ կարգուեցաւ Ծ. Արեւելքի, այսինքն 1903 Օգոստոսին։ Այս որոշումը կրնար երկրորդ պատճառ մ'ըլլալ, որ փութացնէր պատերազմը, որովհետեւ Միքատոյին անձնասիրութիւնը կ'վիրաւորուէր, ստիպուելով որ իբր հաւասար առ հաւասար բանակցի պարզ ծովակալի մը հետ. Ծալուն անտառներուն Ճննաշնորհ խնդիրն ալ կար, ինչպէս նաև ռուս ընկերութեան կազմութիւնը։ Այս ընկերութեան կազմակերպիչն էր Զօր. Պէզօպրազով, և ծովակալը լաւ կ'ճանչնար անոր ազդեցիկ ու զօրաւոր բարեկամները։ Գիտէր թէ Ճարոն այս ձեռնարկը զինուորական գաղտնի գործողութիւն մը կ'նկատէր, որով երկար ժամանակէ ի վեր մնացած կասկածները կ'արթննային։ Ասկէ վերջ պատերազմն ոչ միայն անխուսափելի դարձած էր, այլ և շատ մօտեցած էր, և ժամանակ էր պատերազմի պատրաստուելու։ Արդ, 1903ի վերջին վեց ամիսներուն, ուր ծովակալին իշխանութիւնը բարերար և ազդու դեր մը պիտի կատարէր, զինուորական ինչ միջոցներ ձեռք առնուեցան։ Ըստ որում այս թանկագին ժամանակամիջոցն օգտակարապէս չգործածուեցաւ, և Ռուսք յանկարծակիի եկան Փետր. 7ին, ծովակալին ներկայութիւնը Ծ. Արեւելք՝ այլ եւս օգտակար չէր այս թուականէն անդին, և լաւ արդիւնք կարելի չէր այլ եւս սպասել անկէ։ Ինքզինք կ'պաշտպանէ Թերթերու խմբագիրներու հետ ունեցած տեսակցութիւններու մէջ, և կ'ըսէ թէ ուղղակի ինք չէ վարած գործողութիւնները։ Գալով Քուրոբաթքինի հետ ունեցած համբաւաւոր վէճին, կ'ըսէ թէ հակառակութիւն կամ թշնամութիւն չկար, այլ պարզապէս անհամաձայնութիւն։ Ասկէ աւելին հասկնալու պէտք կա՞յ, վերահասու ըլլալու համար պատերազմի առաջին մասին մէջ Ռուսերուն կատարած սխալ շարժումներուն։ Արդէն ուրիշ բան ըսուած ունի՞, երբ ծովակալին կ'վերագրուէր Վաֆանքուի պարտութեան պատասխանատուութիւնը։ Ոչ ոք մտքէն անցուցած է երբեք թէ Քուրոբաթքին և Ալեքսէյէվ պառակած ըլլան իրարու՝ երեսն ի վեր, այլ կ'ըսուէր թէ անհամաձայնութիւն կայ մէջերնին, և ամենափոքր անհամաձայնութիւններն իսկ կ'բաւեն որ զինուորական գործողութիւնները խանգարուին, երբ անոնք կուգան խանգարել և կոտրատել վարիչ կամքը։ Ահա՛ ճշտիւ ծովակալին կողմէ Քուրոբաթքինի վրայ ի գործ դրուած այս ազդեցութիւնները վնասակար եղան. իր ազդեցութիւնն ամենափոքր աստիճանին, պարզ ներկայութեան մը վերածելով նոյն իսկ, այս վերջին պատմութեան մէջ իր կատարած ցաւալի դերը ցոյց կուտայ թէ ո՛րքան վտանգաւոր է բարձր շրջանակի մարդիկ խառնել զօրավարներու խորհուրդներուն։ (Թան)

*** Թօքիոյէ Լոնտոն հասած վաւերական լուրերուն նայելով Ճարոնի զօրահանութեան նոր դրութեամբ մօտ ատենէն կարելի պիտի ըլլայ մէկ միլիոն զօրք տրամադրելի ունենալ։

*** Պէչչիլիս Վեւէնօֆի կ'հեռագրեն Չիֆուէ.—Իզչան ամրոցին գրաւումը կարեւոր յաջողութիւն մը պիտի ըլլայ պաշարողներուն համար, զի այդ ամրոցը բանալին է ներքին ամրոցներուն։ Սակայն ցարդ չհաստատուեցաւ Իզչանի գրաւման լուրը։ Բօրդ Արթուրի պաշարող բանակէն Մանչուրիա ղրկուած զօրքերը դարձեալ ետ ղրկուեցան, զի Մարէշալ Օեամա պէտք եղածին չափ զօրք ընդունեց Ճարոնէն։ Օդը վերստին բացուեցաւ։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ.— Անգլիոյ ծովային նախարար Սէլպըրնի կոմսը, Բշ. օր հանդէսի մը մէջ բանախօսութիւն մ'ընելով վստահութիւն յայտնեց որ միջազգային իրաւարար Ատեանը պիտի ճշդէ Հըլի գործին մէջ յանցաւորները։ Ռուսիոյ Կայսրը պիտի պատժէ յանձնաժողովին պատասխանատու ճանչցած սպաները։ Նախարարն ապա երկրին պաշտպանութեան խնդրոյն վրայ խօսելով ըսաւ թէ Մր. Պալֆուրի ջանքերուն արդիւնքն է այս, զի ինքն էր որ ստեղծեց տէրութեան պաշտպանութեան յանձնաժողովը։ Գալով Հնդկաստանի, պէտք չէ անգիտանալ թէ Ռուսիա իրօք շատ յառաջացած է դէպ ի հնդկական սահմանագլուխը։ Ժամանակն անցած է, ըսաւ, Սալզպըրի այն խորհուրդին թէ «Մեծ քարտէսներու վրայէն հետեւելու է դէպքերուն»։ Հնդկաստանի Կայսրութիւնն ու Ռուսիա Աֆղանիստանով բաժնուած են իրարմէ։ Ռուսիա երկու երկաթուղիի գլուխ ունի աֆղանեան սահմանագլխին վրայ։ Հնդկական բանակն այժմ զինուորական այս կարեւոր իրողութեան համեմատ կազմուելու է։ Այս իրողութեան նշանակութիւնն ալ կարելի է ճանչնալ, խորհելով թէ Ռուսիա մէկ երկաթուղիով ինչ չէ՞ր ընելու եղաւ հեռաւոր Մանչուրիոյ մէջ։

ՀԸԼԻ ԳՈՐԾԻՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ.—Առեւտրական պաշտօնատանն Գշ. սկսաւ Հըլի գործին քննութիւնը։ Ռուս Կառավարութեան կողմէ պատուիրակ էր Տօքք. Հէրպէրդ Վօտհուզ։ Նախ լսուեցան երկու ձկնորսատարմիզներու նաւազները, որք յայտարարեցին թէ ռազմանաւ կամ Ճարոնցի պահուած չէր ձկնորսանաւերուն մէջ, մանաւանդ թէ այն նաւերս այնչափ փոքր էին որ չէին կրնար պարտկել զանոնք։ Վկայութեան կոչուող շատ ձկնորսներ նոյնպէս հերքեցին ձկնորսանաւերուն մէջ Ճարոնցիներու գոյութիւնը։ Անգլիացի նաւային սպայ Ֆրետերիք դիտել տուաւ թէ Ռուսերը նաւազնացութեան ճամբէն բոլորովին դուրս ելած էին։ Տօքք. Վօտհուզ հարցուց վկաներուն թէ ատկէ չէ՞ր ուիր որ Ռուսերը պատճառ ունէին վտանգէ վախնալու։ Վկան պատասխանեց թէ ծովակալին գիտնալիք բանն էր այդ։

ՄԻՋԻՆ ԱՓՐԻԿԷ.— Քամէրունէն Լիվրբուլ հասնող շոգենաւ մը լուր բերաւ թէ առեւտրական գերման ընկերութիւն մը կազմուած է հոն, Զատ լճին վրայ առեւտուրի նպատակով։ — Այս գերման շոգենաւին առաջին սպան բռնաձիգ նաւ մը հոն տանիլ փորձած պահուն սպանուեցաւ։ Բալապարէն կ'ծանուցուի թէ տեղւոյն անգլիական գոմիսէրութեան մարդիկը, գլուխնին կտրուած գտնուեցան, երբ գօմիսէրն ցեղապետի մը հետ իր նաւը կը դառնար։

ԱՄԵՐԻԿԱ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ. — ՆԱՒԱՏՈՐՄԻՆ ՅԱՒԵԼՈՒՄԸ. — ԱՄԵՐԻԿԱ ԱՌԱՋԻՆ ՆԱՒԱՅԻՆ ՏԷՐՈՒԹԻՒՆ՝ ԱՆԳԼԻԱՅԷՆ ԵՏՔԸ. — ՆՈՐ ՄԱՐՏԱՆԱՒԵՐՈՒ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ.

Օրուան խոշոր լուրն այս է որ Մ. Նահանգաց Կառավարութիւնը, Մր. Րուզվէլթի ուղղակի ազդեցութեան ներքեւ, որոշած է աշխարհի առաջին նաւային Տէրութիւնն ըլլալ՝ Մեծն Բրիտանիայէն անմիջապէս ետքը, և գեր ի վեր քան Ֆրանսա և Գերմանիա։

Վերջին տարիներս Մեծ Տէրութեանց ծախքերն ո՛չ մէկ կէտի վրայ այնքան աւելցան բարձրացան որքան նաւատորմի վրայ։ Այս 10 տարուան միջոցին Անգլիոյ նաւային ծախքն աւելի քան կրկնապատկեցաւ։ Ռուսիա նմանապէս կրկնապատկեց իր ծախքը, Ծ. Արեւելք զրկելու համար այն նաւատորմն որոյ վիճակն յայտնի է։ Իսկ Գերմանիա գրեթէ եռապատկեց իր նաւային ծախքը։ Բայց համեմատաբար ամենէն աւելի ծախսեց Ամերիկա, զի այսօր քառապատիկ աւելի կը ծախսէ քան 1894ին։ Մ. Նահանգաց 1904—5ի նաւային ծախքն ութ միլիոն ու կէս ոսկիէն աւելի է քան Ֆրանսայի նաւային ծախքը, և տասն միլիոն ոսկիէն աւելի է քան Գերմանիոյ նաւային ծախքը, իսկ նոր մարտանաւերու շինութեան համար որոշած ծախքն հաւասար է Գերմանիոյ և Ֆրանսայի ընդհիք ծախքին միացեալ գումարին։ Հաշուի դնելով առաջին կարգի զրահաւորները միայն, ի մօտոյ Ամերիկա առաջին Տէրութիւնը պիտի ըլլայ Անգլիայէն ետքը, զի Անգլիոյ առաջին կարգի զրահաւորներն են 48 հատ, և Մ. Նահանգներունը՝ 24 հատ, մինչ Գերմանիա 22 հատ և Ֆրանսա 17 հատ ունին միայն։ Ամերիկա բաւ չհամարելով այսքանը, որոշեց երեք նոր զրահաւոր շինել ամենավերջին ոճով, կարգ մը թեթեւազարժ մարտանաւերէ և թորփիլահալածներէ զատ։ Որոշած է նաեւ հոգ տանիլ որ յատկացուած դրամին ո՛չ մէկ մասը վատնուի երկրորդական մարտանաւերու վրայ։ Ամերիկեան նաւային սպայք համոզուած են թէ պէտք եղածն է ամենէն խոշոր և ամենէն արագ զրահաւորն ու յածանաւը։ Նոր շինուելիք երեք զրահաւորներն Անգլիացիներուն նոր լմնցուցած Էտուարտ Է. և Իմբէրեալ վիթխարի զրահաւորներուն ձեւովը պիտի ըլլան՝ զանազան կէտերու վրայ աւելի բարւոքուած, այնպէս որ ծովերու վրայ յածող զրահաւորներուն ամենէն մեծն ըլլան զանգուածով ու տարողութեամբ, ամենէն հզօրն ըլլան թընդանօթի ոյժով ու միանգամայն ամենէն արագընթացը։ Բայց Ամերիկացիք իրենց մտքէն չեն անցըներ Անգլիոյ դէմ մրցիլ, և իրենց հաշտ տրամադրութիւնն ապացուցանելու համար, նաւային այս հսկայ յաւելումին հետ միանոյն ատեն ծանուցին Անգլիոյ հետ իրաւարարական դաշնագրի մը կնքման լուրը։ Անգլիացիք իրենց մտքէն չեն կրնար անցընել թէ երբեք ծագի պարագայ մը ուր Ամերիկայի նաւային ոյժը Մեծին Բրիտանիոյ դէմ գործածուի։ Ընդհակառակն գոհ են որ նոր ոյժ մը աւելցաւ խաղաղ աշխարհի մէջ, յօգուտ քաղաքակրթութեան ու յառաջդիմութեան ի կիր առնուելու համար Ծ. Արեւելքի կողմերը։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՍԵԼԱՄԼԸՔԻ արարողութիւնն երէկ կատարուեցաւ Համիտիյէ մզկիթին մէջ։ ՎԵՀ. ԿԱՅՍՐԸ միջօրէին յիչեալ մզկիթը գնաց կառքով և Ուրբաթու աղօթքը կատարելէ վերջ Կայսերական Պալատ դարձաւ համբիւսաւոր Թափօրով։

Հիւրանոցին մէջ կ'գտնուէին Իտալական դեսպան Մարքի տի Իմբէրիալի և Ա. Թարգմանը, պելժիական դեսպանն ու դեսպանուհին, ռուսական դեսպանատան խորհրդականը, և օտար դեսպանատանց կողմէ յանձնարարուած քանի մ'օտարազգիներ։ Ներկաներէն ոմանք արժանացան Կայսերական ճեմարանաց, Սենեկապետ Էմին պէյի միջոցաւ։

ՎԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՁԵԿՈՒՑՈՒՄ

«Երէկ, Ուրբաթ, Սելամլըքի արարողութենէն վերջ շնորհուած կայսերական արտօնութեամբ, իտալական դեսպան Մարքի տի Իմբէրիալի պատիւ ունեցաւ ոչ—պաշտօնապէս ներկայանալու ՎԵՀ. ԿԱՅՍԵՐ»։

ԻՖԹԱՐ.— Ցունաց Պատրիարք Տ. Եոաքիմ Գ., ընկերակցութեամբ գործակատար Իքիատրոս էֆ.ի, նախընթաց իրիկուն Կայսերական Պալատ երթալով, պատիւ ունեցաւ մասնակցելու Իֆթարի Սեղանին, Ա. Սենեկապետ Հաճի Ալի փաշայի յարկաբաժնին մէջ։ Միւս սեղանակիցներն էին Առեւտրական և հանրօգուտ շինութեանց նախարար Զիհնի փաշա, նախորդ ելմտական նախարար Րէշատ փաշա, Կայսերական դիւանին արարողապետ Մէհմէտ Ալի պէյ, և երկու Իւլէմաներ։ Նոյն սրահին մէջ, ուրիշ սեղանի մը վրայ, Իֆթար ըրին Մեծ—Լոգոթէտ Սթավրաքի Արիստարքի պէյ, գործակատար Իքիատրոս էֆ. և ուրիշ հրաւիրեալներ։ Իֆթարէն ետքը, ՎԵՀ. ԿԱՅՍՐԸ բարեհաճեցաւ Իր Կայսերական բարեւներն հաղորդել Տ. Եոաքիմ Գ.ի, Ա. Սենեկապետ Հաճի Ալի փաշայի միջոցաւ, որ ըստ աւանդական սովորութեան, Ն. Սրբազնութեան յանձնեց նաեւ Կայսերական պարգեւ մը։ Պարգեւներ տրուեցան նաեւ Պատրիարքին հետեւորդներուն։

ՄՍԻՆ ԳԻՆԸ.— Մսին սղութեան առաջքն առնելու համար, Կայսերական Իրատէ մը կ'հրամայէ որ Նահանգային իշխանութիւնք հոգ տանին կանոնաւորապէս ոչխար ղրկելու մայրաքաղաքս։

ՊԱՇՏՕՆԱՆԿ.— Պոլրաուրի համարակալ Նալիտ էֆ. պաշտօնանկ եղաւ, զինուորական սպառազինութեանց ի նպաստ գանձուած հասոյթները, հակառակ կանոնի, ուրիշ պէտքերու գործածած ըլլալուն համար։

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ.— Բոլոր ծովային գործերուն և Օսմ. նաւատորմին Ընդհ. քննիչ անուանուեցաւ Կայսերական Թիկնապահ և ծովային ռազմանիւթերու և Թորփիլներու յանձնաժողովներուն նախագահ և Ծովային Սանայի գունդին հրամատար Ֆէրիգ Ահմէտ փաշա։

ԲԷՐԴԷՎ ՊԷՅ.— Օսմ. Ընդհ. Սպայակոյտին անդամ Գնդ. Բէրդէվ պէյ, որ ճապոնական բանակին զինուորական գործողութեանց հետեւելու պաշտօնով պատերազմի վայրը ղրկուած էր, Բորդ—Արթուրի առջեւ գործող Զօր. Նոկիի բանակը ժամանած է, և իր առողջութիւնը գոհացուցիչ է։

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ.— Յունաց Պատրիարքարանի Խառն Ժողովն երէկ իր սովորական նիստը գումարեց Տիմէթոքայի մետրապոլտին նախագահութեամբ, և ընթացիկ գործերով զբաղեցաւ։

—Պրուսայի, Մանաստըրի, Սթրումիցայի, Քօլօնիայի (Եանեա), Սպարթայի և ուրիշ տեղերու մետրապոլիտները նամակներ ուղղած են Տ. Եոաքիմ Գ.ի, հաւաստելով իրենց համակրութիւնն ու անձնուիրութիւնը։

—Մ. Թ. Մավրոքորտաթօ երէկ այցելութիւն տուաւ Տ. Եոաքիմ Գ.ի։

—Բերայի յունական Այա—Բանայա եկեղեցւոյ հիմնարկութեան հարիւրամեակը պիտի տօնուի ի մօտոյ, մեծ հանդիսաւորութեամբ։ Այա—Բանայա եկեղեցին կառուցուած է 1804 Սեպտ. 30ին։ Սոյն հարիւրամեակը տօնելու գաղափարն արդիւնք է Քօնստանդին Գարաթէոտորի էֆէնտիի նախաձեռնութեան։ Հարիւրամեակը փոխանակ Սեպտ. 30ին տօնելու, որոշուած է Եկեղեցւոյ տօնախմբութեան օրը, Նոյմ. 20/4 Դեկտեմբերին տօնել։ Բերայի յոյն հասարակութեան կեդր. Թաղական Խորհուրդը, որուն նախագահն է Մ. Է. Էվէնիտիս, հանդէսին փառաւորութեանն համար ամէն պատրաստութիւնները տեսած է։ Մասնախումբ մը, որուն անդամ է նաեւ Քօնստանդին Գարաթէոտորի էֆ., պաշտօն ստացած է հանդէսին հիմնագիրը պատրաստելու։ Ուրիշ մասնախումբ մ'ալ եկեղեցին բարեզարդելու հոգն ստանձնած է։ Բիւզանդեան ոճով տպուած հիմնագիրը կ'պարունակէ. Նոյեմ. 20ին (Հ. Տ.) նախատօնակ, եւ հացաբաշխութիւն աղքատաց Նոյմ. 21ին, պատրիարքական պատարագ, ճառախօսութիւնք ընդունելութիւնք և չքաւորներու բաշխում. Նոյմ. 22 եւ 23ին, արքեպիսկոպոսական պատարագներ. Նոյ. 28ին հոգեհանգստեան պատարագ և պաշտօն վասն հիմնադրաց։ Ցիշատակ—չքադրամներ պատրաստուած են Գերմանիոյ մէջ, ոսկեզօծ եւ արծաթազօծ պղնձէ, չիտակ կողմը կրելով Ս. Կոյսին պատկերը, եւ ետեւի կողմն ալ 1804—1904 թուականը, աստուածաշնչական վերտառութեամբ։

ՑՈՐԵՆԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ.— Նորագոյն որոշում մը ցորենին գրիւով (քիլէ) վաճառումն արգիլած և կանոն դրած էր որ ցորենն այսուհետեւ քիլօյով միայն ծախուի։ Սակայն Էնկիւրիի մէջ տակաւին կ'շարունակեն գրիւի գործածութիւնը գործադրել, ինչ որ կ'դիւրացնէ խարդախութիւնը և կ'վնասէ Պետական Գանձուն։ Մեծ—Եպարքոսութիւնը խստիւ հրահանգ ղրկեց նահանգային իշխանութեանց, որպէս զի գրիւի գործածութիւնը արգիլեն ցորենի վաճառման մէջ։ Ասկէց զատ, պարկով էնկիւրի հասնող ցորենները խնամով պիտի կշռուին իրենց նկարագրոյն (պաքիլ)։

ԴՐՈՇՄԱՏՈՒՐՔԻ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐԸ.— Դրոշմատուրքի նոր կանոնագրին 22րդ յօդուածին նայելով, ընկերութեանց կողմէ հրապարակ հանուած բաժնեթուղթերն ու պարտաթուղթերը դրոշմատուրքի ենթակայ են, սակայն միւս կողմէ 28րդ յօդուածին մէջ ալ նշանակուած է թէ Կայս. Ֆէրմանով դրոշմատուրքէ զերծ կացուցուած ընկերութիւններուն բաժնեթուղթերն ու պարտաթուղթերը դրոշմատուրքէ զերծ են։ Մաքսային Վարչութիւնը նկատելով որ Կայսերական Ֆէրմանով դրոշմատուրքէ զերծ կացուցուած ընկերութիւնները ծանօթ չեն իրեն, այդ ընկերութեանց մէկ ցուցակը պահանջած է ձեռնհաս պաշտօնարանէն, որպէս զի մաքսատուններէ անցնող բաժնեթուղթերու և պարտաթուղթերու մասին տատամսութեան տեղի չմնայ։

ՇԵՐԱՄԱԲՈՒԾԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ.— Յառաջիկայ 1321 տարւոյ շերամաբուծական մրցումներէն մին տեղի պիտի ունենայ Պրուսայի նահանգին մէջ և միւսը՝ Հալէպի նահանգին մէջ։

ՀՐԴԵՀ.— Ատաբազարէ կ'հեռագրուի թէ նչ. գիշեր ժամ 2ին, Աղա—Ճամի, շուկայի պողոտային վրայ հրդեհ ծագելով, 30ի մօտ խանութներ հրոյ ճարակ եղած են։ Նիւթական վնասը 4000 ոսկի գնահատուած է։

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ.— Շիշլի, Տէրքոսի գործարանին դիմացը, Վիեննայի օսմ. դեսպան Մահմուտ Նէտիմ փաշայի ապարանքը նախընթաց գիշեր գողեր մտնելով, զանազան առարկաներ գողցեր են, ի մէջ այլոց 20 ոսկինոց ապարանջան մը, 25 ոսկինոց ադամանդազարդ ժամացոյց մը, 12 հատ արծաթ պատառաքաղ և դգալ, ժամացոյցի երկու շղթայ են։ Գողը պարտէզին դռնէն և ստորնայարկի պատուհանէն ներս մտած է։

ԻՇԽԱՆ ՄԻՐԶԱ ՐԻԶԱ ԽԱՆ.— Պաքուէ Նոյմ. 17 թուով կ'հեռագրուի թէ Պոլսոյ պարսկական դեսպան իշխան Միրզա Րիզա Խան Պաքու ժամանած է։ Ն. Բարձրութիւնը, իբրեւ արտասովոր պատուիրակ, ուղղակի Բեդերսպուրկ կ'երթայ գահաժառանգ Մեծ—Դուքսին ծննդեան առթիւ, Վեհ. Շահին շնորհաւորութիւնները մատուցանելու կայսեր և Կայսրուհւոյն, ինչպէս նաեւ ծանրագին նուէր մը մատուցանելու Ալեքսանտրա Ֆէոտորովնա Կայսրուհւոյն։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՐԿԱԾՆԵՐ.— Մահսուսէի Վարչութեան Ղալաթ շոգենաւը, որ Տրապիզոնէ ճամբորդ և ոչխար առնելով, դէպ ի Պոլիս մեկնած էր, Սեւ ծովու մէջ տիրող բուռն փոթորկին պատճառաւ Սինոպի հրուանդանին մօտ խարակներու վրայ խրեր է։ Կ'ըսուի սակայն թէ շոգենաւը կրցեր է ի վերջոյ ջուրէն երեւան ելնել։

—Հաճի Տավուտ Ընկերութեան Քօնստանդինոս շոգենաւը, որ Տրապիզոնէ մեկնած էր ի Պոլիս, Սեւ ծովու մէջ տիրող փոթորկին պատճառաւ ցարդ երեւան չէ ելած։ Նոյն շոգենաւը Գ. օր Ինէպօլու պիտի հանդիպէր, բայց փոթորկին սաստկութեան պատճառաւ չէ կրցած։ Ինէպօլուէ Պոլիս հեռագրուած է թէ շոգենաւն Ինէպօլուի բացերէն անցած էր, բայց յայտնի չէ թէ ո՞ր նաւահանգիստն ապաստանած է։

ՋԻՒՆ.— Դոմիայէ կ'ծանուցուի թէ նահանգին մէջ մեծաքանակ ձիւն տեղացած է։

—Զաթալճայի մէջ տեղացող ձիւնը մինչեւ մէկ թիզ բարձրացած է։ Գչ. օրը միջօրէէն վերջը սկսեր է ձիւնի փոթորիկը և մինչեւ յաջորդ երը ժամ 4 տեւեր է։ Խստաշունչ հովը տուներուն կղմինտրներն աւլեր է և շատ մը ծխնելոյզներ տապալեր է։

ԴՐԱՄԱՐԿՂԻ ԳՈՂԵՐ.— Իզմիրէ կը գրեն թէ Մալթըզներու շուկային մէջ Անտրիատիի վաճառատունը, անցեալ կիրակի օր, գողեր մտնելով, դրամարկղը կոտրեր և մեծկակ գումար մը չորթեր են։ Գողերը վաճառատան ետեւի պատը ծակելով ներս մտեր են։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալած է վաճառատան պահապանն և Քօնստանդին անուն կասկածելի անձ մը, որ վաճառատան մօտ կ'բնակէր։

ԱՆԹԵԼ ՀԵՌԱԳԻՐ.— Պերլինի մէջ անթել հեռագրի համաժողով մը պիտի գումարուի ի մօտոյ։ Գերման Կառավարութիւնը խնդրեց Բ. Դռնէն՝ մասնակցիլ այս համաժողովին։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐ.— Պուլկար աւազակապետ Աթանաշ, որ Լարիսայի մէջ ձերբակալուելով Աթէնք ղրկուած էր, ընդ հսկողութեամբ Լարիսա վերադարձուած ատեն ճամբան յաջողեր է փախչիլ։

—Աթէնքի թերթերը կ'ծանուցանեն թէ Ֆալէրի մէջ Սիմօ և Սթաւրօ անուն երկու Պուլկարներ Խարալամպոս Հաճի Լազար անուն Ցոյնի մը վրայ յարձակելով դաշոյնով տասն տեղէ վիրաւորեր են զայն եւ ապա փախեր են։

ԱՐՏԱՔՍՈՒՄ.— Անցեալ Հոկտեմբերին, Իզմիրէն 10ի նախկին չարագործներ և կասկածելի և անծանօթ անձեր արտաքսուեր են ծովու և ցամաքի ճամբով։

ԱՌԵՒԱՆԴՈՒՄ.— Իզմիրի թերթերը կ'պատմեն թէ Սթավրի անուն երիտասարդ գինեպան մը իր նախորդ բազրօնին 20 տարեկան աղջիկը բռնի առեւանգեր է Մէլիանէ—Պօղազի, Հաճի Մօչօ փողոցին մէջ, և թէեւ քաղաքէն դուրս, Բարաուբօ, տուն մը տարեր է, բայց չէ կրցեր իր չար նպատակն ի գործ դնել, զի տանտիրուհին, զոր առեւանգողը խաբած էր, աղջկան կացութիւնը կռահելով, երկաթուղւոյ պահապան Ցակոբի տունը փախցուցեր է զայն, և ծնողքին իմաց տալով, հէք աղջիկը փրկեր է անպատուութենէ։

ՑՈՒՑԱՀԱՏ ՄԸ.— Աղի վաճառական Միխալաքի էֆ. երէկ անձնապանութեան փորձ մ'ըրաւ, ինքզինք Գատըգիւղի աւուռեան առաջին շոգենաւէն ծով նետելով Սէլիմիյէ զօրանոցի բացերը։ Ցուսահատութեան շարժառիթը սա է թէ վերջին փոթորկին պատճառաւ Սեւ Ծովու մէջ ընկղմած էր իր մէկ նաւն որ 2000 ոսկիի աղ բեռցած էր։ Նոյնպէս սակարանական խաղերու մէջ վնասներ կրած էր, որոց հետեւանօք մտային խանգարման ենթարկուած։ Շոգենաւն իսկոյն կանգ առաւ և աղատեց յուսահատ վաճառականը։

ՈՃԻՐ.— Պետական Խորհրդոյ անդամ Շէրիֆ Հիւսէյին պէյի ծովեզերեայ ապարանքին (Սթէնիա) պահապանը՝ Իսկէնտէր և Էմիրկէնի բնակիչներէն Իպրահիմ պէյի որդին Ահմէտ էֆ. (18 տարեկան) երէկ իրիկուն Ենի—քէօյի մէջ կռուի բռնուելով, Ահմէտ էֆ. իր հակառակորդը ձախ սրունքէն և ուսէն ծանրապէս վիրաւորեց դաշոյնով։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳՐԵՐ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ՄՈՒԳՏԷՆ Նոյմ. 18.— Զօրքի մը նայելով, 60,000 ճապոնցիք (ոչ թէ 6000, ինչպէս երէկ սխալմամբ ծանուցուած էր) ցամաք ելած են Ինքոու և Բիցէվօ։ Կ'ըսուի որ ճապոնցիք փորձ մը պիտի ընեն Ռուսաց աջ կողը պաշարելու, Դիլինկի հետ անոնց հաղորդակցութիւնները կտրելու համար։

ՇԱՆԿԱՅ, 18.— Վլատիվոստոքէ հոս հասնող շոգենաւ մը կ'հաստատէ թէ Կրոմոբոյ յածանաւը խրած է խարակի մը վրայ։

ԹՕՔԻՕ, 18.—Ռուտէր կ'ըսէ.— Զօր. Նոկի կ'տեղեկագրէ թէ ճապոնցիք գարձեալ յաջողեցան իրենց կրակով քանդել ռուսական զինարան մը և քանի մը մթերանոցներ Բորդ Արթուրի մէջ։ Ռուսերը կ'շարունակեն դէպ ի դուրս յարձակումներ ընել ճապոնական փոսերուն դէմ, ձեռքի պայթուցիկ ռումբեր գործածելով։

ԲԵԴԵՐՍՊՈՒՐԿ, 18.— Զօր. Սախարով այսօրուան թուով կ'հեռագրէ Ընդհ. Սպայակոյտին.—Ամսոյ 17էն 18 լուսնալու գիշերը, ճապոնցիք յարձակողականի սկսան Բուդիլով բլուրին յառաջացեալ կէտերէն մէկուն դէմ, բայց մեր զօրքերուն կողմէ ետ մղուեցան։

ՆԻՒ—ԵՈՐՔ, 18.—Ճապոնական նոր փոխառութիւնն ահագին յաջողութիւն ունեցաւ։

ԱՍԽԱԲԱՏ, 17.— Ռուսական թերթ մը կ'հերքէ այն լուրը թէ Ռուսաց և Աֆղաններուն միջեւ կռիւ մը տեղի ունեցած է։

ԲԵՏԵՐՍԲՈՒՐԿ, 17.— Մուգտէնէ կը հեռագրուի երէկուան թուով Պէրժէվի—Վիէրշօֆի.—Դիէնձինէ հոս հասնող օտարազգի մը կ'պատմէ թէ ճարօնցիք Բորդ Արթուրի ծովային պաշարումը ժամանակէ մ'ի վեր շատ թուլցուցած են։ Շոգենաւեր ներս կ'մտնեն եւ դուրս կ'ելլեն, առանց ոեւէ է դժուարութեան։ Ասկէ կ'հասկցուի թէ Թօկօյի նաւաբաժնին մէկ մասը ճարօն ղրկուած է նորոգուելու համար, որպէս զի կարենայ դէմ դնել Պալթիկի նաւատորմին։ Ճարօնական թորփիլանաւերու տորմղիկ մը հրաման ստացաւ անծանօթ տեղ մ'երթալու, մեծաքանակ ածուխ եւ պաշար առնելէ ետքը։ Կ'ենթադրուի թէ այս տորմիղ ընդ առաջ պիտի երթայ Պալթիկի նաւատորմին։

ՎԻԷՆՆԱ, 18.— Երեսփ. Ժողովն այսօր շարունակեց Կառավարական յայտարարութեան վրայ վիճաբանութիւնը։ Շարունակութիւնը վաղուան (այսօր) թողուեցաւ։

ԲԷՇԹԱ, 18.—Երէկ, Երեսփ. Ժողովին մէջ, ընդդիմադիր կուսակցութիւնը շարունակեց արգիլել Վարչապետ կոմս Դիսայի առաջարկին վիճաբանութիւնը, Ժողովին ներքին կանոնագրին փոփոխման համար։ Նիստէն վերջը, Ժողովին ատենապետը Վարչապետին մէկ նոր առաջարկը ծանոյց, օրական երկու նիստ գումարելու մասին, ամսոյս 18էն սկսեալ։ Այս խօսքերն ընդունուեցան ընդդիմադիր կուսակցութեան բուռն բողոքներով, որ կ'աղաղակէր թէ պիտի չթողու առաջարկին քուէարկումը։

Երեսփ. Ժողովն այսօր ընդունեց կոմս Դիսայի առաջարկը, օրական երկու նիստ գումարելու համար։ Բուէարկութենէն առաջ ընդդիմադիր կուսակցութիւնը ժողովասրահէն մեկնեցաւ։ Միջօրէէն ետքը, երկրորդ նստին մէջ, ներքին կանոնագրին առժամեայ փոփոխման առաջարկին ընդունուեցաւ անձկարագրելի ժխորի մը մէջ, զոր յարուցին ընդդիմադիրք։ Վարչապետ Ատենապետը կարդաց արքայական հրամանագիր մը, որ նստաշրջանը կ'փակէր։ Նիստը վերցաւ։ (Մեծ աղմուկ։)

ՊԵՐԼԻՆ, 18.—Վիլհելմ կայսր հեռագիր մ'ուղղեց Լիբբէի իմնամակալ—կոմսին թէ կազմական կանոնագիրն այժմ լուսաբանուած և հաստատուած ըլլալով, հրաման ըրած է իշխանապետութեան զօրքերուն, որ երդում ընեն իմնամակալին։

ՀՐԼ, 18.—Հըլի գործին վրայ բացուած քննութիւնն այսօր փակուեցաւ, մի ջաղէպին իրողութիւնները ճշտելու մասին։

—

ՎԻԵՆՆԱ, 18.—Ռիւտէրի հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Զօր. Շդէօսէլ ծանրապէս վիրաւորուած է։ Բժիշկները խորհուրդ տուեր են իրեն որ հիւանդանոց մտնէ, բայց զօրավարը մերժեր է յայտարարելով թէ նախամեծար կ'համարի մեռնիլ քան իր պաշտօնէն հեռանալ։

ԲՈՐԴ ԱՐԹՈՒՐԻ ՕՐՀԱՍԱԿԱՆԸ

ՎԻԵՆՆԱ, 19.— Լոնտոնէ կ'հեռագրուի թէ անցեալ Եչ. օր Բեդերսպուրկի մէջ պատերազմական մեծ խորհուրդ մը գումարուեցաւ, որուն ներկայ եղան բոլոր մեծ—դուքսերն և շատ զօրավարներ ու ծովակալներ։ Զօր. Շդէօսէլի վերջին տեղեկագիրը, զոր Զիֆուի առջեւ ընկղմած ռուսական թորփիլանաւին հրամատարին ձեռամբ ղրկած էր, խորապէս ուսումնասիրելէ ետքը, պատերազմական խորհուրդն որոշեր է արտօնել Զօրավար Շդէօսէլը, որ հինգ հազար զօրաց հետ Լիաօ—Դիշանի թերակղզին քաշուի, բոլոր բերդերը, նաւակայքերը, մթերանոցներն ու մարտանաւերը քանդել ետքը։ Անկէ ի վեր, Նիւ Եորքէ եկող ուրիշ լուրեր յոյժ տագնապալի ցոյց կուտան Բորդ Արթուրի վիճակը, արտաքին բերդերուն մեծ մասը ճարօնցիներուն ձեռքն անցած ըլլալուն համար։

—

ՆԱՍԻՕՆԱԼԻ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԷԻ

ԼՈՆՏՈՆ, Նոյմ. 18.— Սպայակոյտի գեր—գնդապետ Բերդէվ պէյ, որ Կայս. հրամանաւ զինուորական գործողութեանց պիտի հետեւի, Թօքիօ հասաւ։ Միքատոն և ճարօնական կառավարութիւնը սիրալիր ընդունելութիւն մ'ըրին Բերդէվ պէյի, ճարօնական ոստանին մէջ։ Գնդապետը գովեց ճարօնցի զինուորներն և ըսաւ. — «Անոնք Թուրք զօրքերուն կ'նմանին»։

—18.— Սթէնտըրտի Մանչուրիոյ թղթակիցը կ'հեռագրէ թէ ճարօնցիք կ'շարունակեն իրենց պատրաստութիւնները։ Մարէշալ Օեամա մեծ ոյժեր կ'հաւաքէ Ռուսաց ձախ թեւին դէմ։ Նոյնպէս օգնական զօրքեր կ'ղրկէ դէպ ի արեւմուտք։ Ցուրտը շատ խիստ է և կ'ուշացնէ գործողութիւնները։ Թղթակիցը կ'աւելցնէ թէ ըստ որում շարժումները դանդաղութեամբ կ'կատարուին, չի կարծեր որ տասն և հինգ օրէն առաջ երկու բանակներուն միջեւ ընդհարում մը յառաջ գայ։

ԼՈՆՏՈՆ, 18.—Ամերիկեան պաշտօնական աղբիւրէ կ'ծանուցուի որ Բորդ Արթուրի կացութիւնը կարի յոյժ տագնապալից է։ Բոլոր արտաքին ամրոցները ճարօնցիներուն ձեռքն ինկած են։

ԲԵԴԵՐՍՊՈՒՐԿ, 18.— Մուգտէնէ կը հեռագրուի Պէրժէվի Վիէրշօֆի թէ Մուգտէնի հարաւային կողմը, երկու բանակներուն կացութեան մէջ անսովոր յուզում մը կ'դիտուի, որ մօտալուտ ճակատամարտ մը գուշակել կուտայ։ Ճարօնական բանակին շարժումներուն մէջ մեծ գործունէութիւն կ'տիրէ, որ կ'երեւի թէ կեդրոնէն քաշուելով, Ռուսաց աջ ու ձախ կողմը կ'համախմբուի։

ՊԵԼԿՐԱՏ, 18.— Կառավարութիւնը կ'հերքէ այն զրոյցը թէ Զօր. Սավա Կրուիչի դաշնիճը փոփոխութիւն պիտի կրէ։ Պատերազմական նախարարին հրաժարման լուրը բացորոշապէս կ'հերքուի։

ՎԻԷՆՆԱ, 19.— Ֆրանսայի և Աւստրիոյ միջեւ բանակցութիւն կ'կատարուի իրաւարարական դաշնագրի մը կնքման համար։

ԼՈՆՏՈՆ, 19.—Նախարարաց Խորհուրդն այսօր պիտի գումարուի վարչապետ Մր. Պալֆուրի նախագահութեան ներքեւ։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

(ԼՈՒՐԵՐ ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԹԵՐԹԵՐԷՆ. ՆՈՅՄ. 17.)

"ՐԱՍՏՈՐՕՓՆԻ,, ԹՈՐՓԻԼԱՀԱԼԱԾՆ Ի ՉԻՖՈՒ

ՉԻՖՈՒ, Նոյ. 16.—Ձեան սոսկալի մրրկի մը պատճառաւ ռուս Րաստորօփնի թորփիլահալածը գիշերային նաւահանգիստ մտաւ։ Հոյեւոյ չինական յածանաւին նաւապետն անմիջապէս ռուս նաւն երթալով ծանոյց նաւապետին թէ 24 ժամուան մէջ կա՛մ պէտք է մեկնի եւ կամ զինաթափ ըլլայ։ Ռուսերն ուշացուցին իրենց պատասխանը, յուսալով որ ճարօնցիներուն չհանդիպած կրնային փախչիլ։ Կարեւոր նամակներ կային նաւուն մէջ։ Նաւապետն ըսաւ.«Ձեան սոսկալի մրրկէ մը օգտուելով մեկնեցայ Բորդ Արթուրէ. ճամբան շատ նեղութիւն քաշեցինք, բայց բարեբախտաբար ծովուն ականի չհանդիպեցանք. բաց ծովուն վրայ ճարօնական յածանաւ մը և մէկ քանի թորփիլանաւեր նշմարեցի, հեռուէն։ Բայց նաւին ամէն լոյսերը մարելով, արագաբար սուրացինք մրրկին մէջէն և ճարօնցիք չտեսան զմեզ։ Առաւօտեան դէմ Զիֆու հասանք անվտանգ։»

Նաւապետ Բլէն կարեւոր նամակներ յանձնեց ռուս հիւպատոսին որ անմիջապէս Բեդերսպուրկ ղրկեց զանոնք։ Բլէն կ'ըսէ թէ Զօր. Շդէօսէլ վիրաւորուած է և Զօր. Ֆօք, որ կարեւոր բաժին մ'ունի բերդաքաղաքին պաշտպանութեան գործին մէջ, շատ առողջ է։ Բլէն շատ լաւատես է Բորդ Արթուրի վիճակին վրայ։ Կ'ըսէ թէ հակառակ ճարօնցւոց բուռն ու անընդհատ յարձակումներուն, Բորդ Արթուրի շրջակայ ամրոցները Ռուսաց ձեռքն են։ Զայս ըսելով ո՛չ թէ Լիաօդիշանը, այլ Բորդ Արթուրի շրջակայ միւս կարեւոր դիրքերն ակնարկել կ'ուզէր։ Բորդ Արթուրի մէջ տարուան մը համար ուտելիք, ռազմանիւթ և ածուխ կայ եղեր, և պահակազօրքն ալ մեծ վստահութիւն ունի ապագային վրայ։ Ռուս նաւը լուր բերաւ նաեւ թէ Տաշնիի նախկին կառավարիչ Սաքարով ժանտատենդէ մեռեր է։ Րաստորօփնիի հետ բերած մէկ օրինակ Նովի Քրայ լրագրին մէջ գրուած է թէ Նոյմ. 11ին, Րէտվիզան մարտանաւը յանկարծակի բերելով ականներ զետեղելու զբաղող ճարօնական թորփիլանաւ մը, ընկղմեց զայն։ Ռուս նաւապետն այս առտու ծանոյց Զինկ իշխանին թէ զինաթափ պիտի ըլլայ, բայց երեկոյին խնդիրը փոխուեցաւ։ Սրովնաեւ մրրիկը սոսկալի էր, նաւապետը չկրցաւ փախցնել նաւն և զինաթափ ըլլալու համար յայտնուած նպատակն ալ, հաւանաբար, հիմնաւոր չըլլալուն, օդն հանեց զայն։

** Հաստատուեցաւ կարօտ լուրի մը նայելով Րաստորօփնի նամակ մը բերած է Շդէօսէլի կողմէ, որով զօրավարը կ'հարցնէ Բեդերսպուրկի կառավարութեան թէ ինչ ընէ, օգնական ոյժերու սպասելով դիմադրէ՞ մինչեւ վերջ, թէ ոչ չնաւոր պայմաններով Բորդ Արթուրի անձնատուութեան վրայ բանակցի։

ԼՈՆՏՈՆ, Նոյ. 16.—Այսօր իրիկուան ժամ $3^{1}/_{2}$ին Զիֆուէ հեռագիր մը կ'ծանուցանէ թէ ռուս հիւպատոսը պաշտօնապէս ծանոյց չինական կառավարչին որ Րաստորօփնի սոսկալի փոթորկին պատճառաւ Զիֆու ապաստանած և մեքենաները վնասուած ըլլալուն համար որոշեց զինաթափ ըլլալ։ Իրիկուան ժամ $6^{1}/_{2}$ին Զիֆուէ հասած ուրիշ հեռագիր մ'ալ կ'ըսէ թէ չինացի կառավարիչը ծանոյց ճարօնական հիւպատոսին թէ Րաստորօփնի զինաթափ եղաւ և Թնդանօթներուն կարեւոր մասերն ու ռազմանիւթը դուրս հանուեցան նաւէն և մեքենաներն անգործածելի վիճակի մը մէջ դրուեցան։ Իսկ Ռիւտէր ժամ 7ին կ'հեռագրէ. — Ռուսերը դուրս ելան Րաստորօփնիէն. մարդ մը միայ մէջն և օդը հանեց նաւը։ Պայթման երեք ձայներ լսուեցան և նաւն անմիջապէս ընկղմեցաւ։ Կայմին մէկ ծայրը միայն ջուրէն դուրս կ'մնայ։ Կ'ըսուի թէ Ռուսերը Րէշիթէլնիի գրաւման դէպքին նման դէպքերու տեղի չտալու համար այս միջոցին դիմեցին։

ՊԱԼԹԻԿԻ ՆԱՒԱԲԱԺԻՆԸ

ԼՈՆՏՈՆ, Նոյ. 16.— Սուէզի կառավարիչն այսօր առ ինքն կոչելով օտար հիւպատոսները, խնդրեց ծանուցանել նաւային ընկերութեանց գործակալներուն թէ Պալթիկի նաւատորմին անցնելու ատեն, դէպ հիւսիս երթալիք նաւերը ջրանցքին դուրսն սպասեն, որպէս զի ռուս նաւերն ազատութեամբ անցնին։ Նաւաբաժնին անցնելու ատեն ջրանցքին մէջ ո եւ է բան չպիտի նետուի, և ամէն ազդարարութիւն պիտի արգիլուի։

ԼՈՆՏՈՆ, Նոյ. 16.— Երէկ իրիկուն Ներմաութի մօտ փորձեր տեղի ունեցան տեսնելու համար թէ ձկնորսանաւ մը ելեկտրական լուսարձակներու լոյսին մէջ իբր թորփիլանաւ կ'երեւի թէ ոչ։ Հէլէ մարտանաւը լոյս ցոլացուց ընթացող ձկնորսանաւի մը վրայ։ Այդ միջոցին վայրկենապէս լուսանկարող գործիքով ձկնորսանաւին լուսանկարն առնուեցաւ միջազգային քննիչ յանձնաժողովին ներկայացուելու համար։

(Նոյէ Ֆրայէ Բրէսէ, Նոյմ. 17.)

ՎԱՐՁՈՒ ԱՐԱՐԹԸՄԱՆՆԵՐ Ի ՇԻՇԼԻ

Թրամուէյի ճամբուն վրայ, Օսման Պէյի պարտէզին մօտ։ Զանազան մեծութեամբ 30էն 65 օսմ. ոսկի տարեկան վարձքով, ջուրն ալ միասին, գինը մեծութեան և գանուած յարկին համեմատ։ Ցարկաբաժիններու միացման կարելիութիւն։ Հիւսիսի և հարաւի վրայ սենեակներ։ Ելեկտրական զանգակ ամէն սենեակներու մէջ։ Ջրի յանձնակատար։ Ընդարձակ հրապարակ մեծերու և տղայոց խաղերու համար։ Դիմել Անթէան շէնքը դռնապանին։ 36—27

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմանեան Միացեալ	Օ. Ո.	94	39
Ամէնէն բարձր գին	»	94	39
Ամէնէն վար գին	»	94	24
Րումէլի երկաթուղի	Ֆր.	126	—
Ամէնէն բարձր գին	»	126	—
Ամէնէն վար գին	»	125	75
Թրամվայ	»	99	—

ԲԱՑՈՒՄ, 6 Նոյմ.

Օսմանեան Միացեալ	Օ. Ո.	95	01
» » ժամ 6ին		95	03
Րումէլի Երկաթուղի	Ֆր.	126	$12^{1}/_{2}$
» » ժամ 6ին		126	25
Հիւլնիւկապրգեւատոր Թուղթ	Ֆր.	436	—
» Նոր »	» Բ. Օ. Ո.	3	90
Ուշակի բաժնեթուղթ	Օ. Ո.	16	—
Եգիպտ. Քրէտի Ֆոնսիէ Ա.	Ֆր.	292	—
» » Բ.	»	269	50
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	516	—
Անատոլուի Երկթ. պարտ.	»	523	—
» « բաժն.	Ա. Ո.	12	$22^{1}/_{2}$
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	Օ. Ո.	4	—
Թրամուէյ բաժնեթ.	Ղր.	605	—
» Հիմնադիր	»	200	—
» պարտաթ.	Ֆր.	494	—
Տէրքոս ջուրի Ընկ.	»	243	—
Հելլենական 5% 1881	Ֆր.	237	—
Թրամվայ	»	98	—
Բաժնեթուղթ Լաւրիօնի	»	64	—
Քարափ Իզմիրի	»	570	—
Թէմպէքիի բաժնեթուղթ A	»	27	—
» » B	»	18	—
» պարտաթուղթ	»	480	—
Շիրքէթի Խայրիյէ	Օ. Ո.	30	—

ՄԹԻԼԱՆՑ

Քօնսոլիտէ մէկ օրուան	Օ. Ո.	2 —	1.75
» ութ օրուան	»	5.25	5 —
Րումէլի Երկթղ. »	Ֆր.	1.50	—

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՅԻ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

	ՎԱՃԱՌՈՒՄ	ԳՆՈՒՄ
Լոնտոն 3 ամիս	111 $07^{1}/_{2}$	110 $07^{1}/_{2}$
» չէք	110 $27^{1}/_{2}$	110 07
Բարիզ 3 ամիս	22 $61^{1}/_{4}$	22 $81^{1}/_{4}$
» չէք	22 $71^{1}/_{4}$	22 81
Պերլին մարք	18 39	18 49
Վիեննա քուրօն	21 66	21 76

ԸՆԹԱՑԻԿ ԴՐԱՄՈՅ

Անգլիական ոսկի	Ղր.	110	03
20 ֆրանքնոց	»	87	21
20 մարքնոց	»	107	20
Բօլ Էմբէրիալ	»	89	30
Ֆրիտրից	»	51	04
Մէճիտիյէ արծաթ	»	107	37
Պէշլիք	»	104	—
Նոր Մէթալիք	»	102	—
Րուսլ Թղթադրամ	»	8	57

Անդրէ Ա. Անդրէադիս, Ղալաթիա.

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, Նոյմ. 18

Օսմանեան Միացեալ բաց.	Կ.Ո	85	75
» » գոց.	»	86	25
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	13	83
Եգիպտական Միացեալ	»	105	12
Անգլ. Քօնսոլիտէ	»	88	18
Փոխառութիւն Դոսաքայ	»	90	50
Պուլկր. Փոխառթ. 1888	»	97	—
» » Նոր 1892	»	96	25
Հելլենական Ռենդ 1881	»	37	—
» Մօնօփօլ	»	48	—
Փոխան. Բարիզի վրայ	»	25	$32^{1}/_{2}$
Թրամվայ	»	3	87
Ճապոնական 4%	»	74	25
Դրամագինչ	»	3	—

ԲԱՐԻԶ, Նոյմ. 18

Օսմանեան Միացեալ բաց.		87	60
» գոց.		87	72
Րումէլի Երկաթուղի	Ֆր.	127	50
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	593	—
Օսմ. Մաքս. Նոր Փոխառ. 4%	»	475	—
Թէմպէի բաժնեթուղթ	»	364	—
Պանք տը Սալօնիք		180	—
Պալիա Գարայտըն	»	396	—
Ֆրանս. Ռենթ 3%	»	98	43
Քուէրէ Լիօնէ	»	1148	—
Պանք տը Բարի	»	1258	—
Սպանիական արտաքին	»	88	95
Իտալական Ռենթ	»	104	50
Թրամվայ	»	98	50
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25	14
Դրամագլուխ Ֆրանս. Պանքայի		3	—

ՎԻԵՆՆԱ, Նոյմ. 18

Փոխան. Բարիզի վրայ	քուրօն	95	31
» Լոնտոնի վրայ	»	239	51
Րումէլի Երկաթուղի	»	132	75
Օսմ. Ռենթ	»	339	—
Դրամագլուխ		3	$^{1}/_{4}$

ՊԵՐԼԻՆ, Նոյմ. 18

Օսմ. Միացեալ		85	25
Անատօլուի Երկ. պարտաթ. մարք		103	—
» » բաժնթ. 60%	»	99	10
Ռուսական 4%	»	91	10
Րումէլի Երկաթուղի	»	128	—
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20	21
Չինաստանի փոխառութիւն 1903		87	70
Դրամագլուխ		4	—

ՖՐԱՆՔՖՈՐԴՈՒԱԶ
ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ 1865 ԻՆ
ՊԱՀԵՍՏԻ ԵՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՅԹՔ
35,000,000 ՖՐԱՆՔ
Թուրքիոյ համար Տնօրէն
Գ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Պոլիս, Բաղչէ Գափու Քեօսէ Բ. յարկ.
ԾԱՆՕԹ. — Այս Ընկ. ծովային ապահովագրութեան եւ ամէն ընդունելի փոխառութեան համար ապահովութիւն կուտայ։ 58

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՈՆԿՐՈՒԱԶ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԻՄՆԵԱԼ 1857 ԻՆ ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿՈՎ. Ի ՊՈՒՏԱԲԷՆ

ԿԵՆԱՑ ԲԱԺԻՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼՆԵՐՈՒ ՎՃԱՐՈՒԱԾ 332,000,000 ՖՐԱՆԿ

ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՒՄԱՐ 129,000,000 ՖՐԱՆԿ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ի դէպ ժառանգ և կենդանի չհետաքրքրէ մահուանէ յետոյ, որչափ ալ ծանր ըլլայ անոր պատճառը, և ոչ ալ ի՛նչ ձեւով կատարուած ըլլայ անոր մահը։

Բացարձակ կերպով կ'յայտարարենք զոր Թուրքիոյ մէջ ներկայացուցած ապահովագրական ընկերութիւններէն և ոչ մին է վճարած է տկտլա Ընկերութեանս հետ՝ սա ահռելի պատճառով որ Ընկերութեանս պայմաններն անհուն առաւել նպաստաւոր ըլլալով՝ հանդիպած ասկէ ետքերնին ալ անմրցելի են։

ԿԱՐԾԵ ՈՐԵՒԷ ԱՁԼՈՒՐ ԱՓԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԱԴՈՒԱԶ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՆ ՊԱՇՏՕՆԱՆՆԵՐՆ, ԱՆԴԱՄ ՄԸ ԱԶԱՏԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԱՅՍ ՄԱՍԻՆ։

Ընդհ. Գործակալը Իւմիւրճինայի Թուրքիոյ
ՈՐԴԻՒ Ն. ՊԱՌՆԱԴԱՆԻ
ՊԱՌՆԱՓԱՆ ԽԱՆ Կ. ԳՈՂԼՒՄ

Դեր Գործակալութիւն՝ Գալաթիայի խան թիւ 5.
ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴՊՐՈՑԱՏՈՒՆՆ Է ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱՅԻ

Դաւառներու համար գոհացուցիչ պայմաններով Գործակալներ կ'փնտռուին։

ԱՂԻՔԻ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔԻՍ

ՀԻԱՆԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՅԱՒԱՊՈՂՆԵՐՈՒՆ

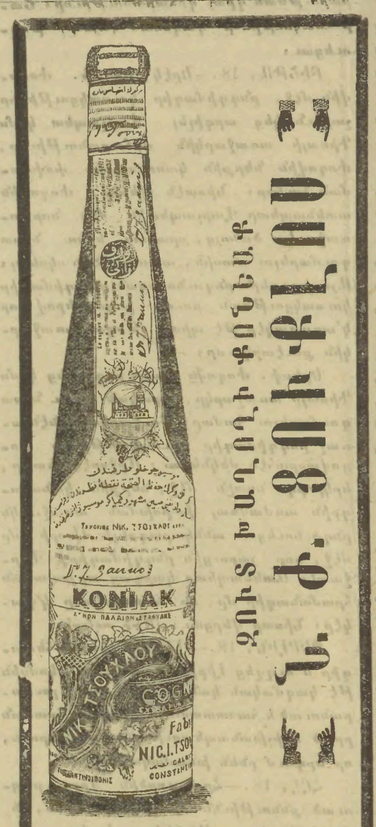
Ագիքի և ստամոքսի ամէն տեսակ հիւանդութիւններուն ամէնէն յաջողը, յաժմաորը, հինացածն ու տարիներով անխնամ մնացած ըլլալուն համար անհրաժեշտ հրաշագործն իսկ մէկ քանի չաթաթուան մէջ կարելի է հիմնապէս բուժել, ամէն ճաշէ վերջ գաւաթ մ'ադեկ ջուրի մէջ երկու կամ երեք թէյի դգալ ՇԱՐՊՕՆ ՊԻԼԼՕՔ լեցնելով ու մէկ կամ երկու անգամին խմելով։ ՇԱՐՊՕՆ ՊԻԼԼՕՔը խիստ ապրշտամ փողի մէ որ դիւրաւ կ'մտնի, ստամոքսին հաճելի քաղցրութիւն մը կուտայ, ախորժակը կ'բանայ, մարսողութիւնը կ'գիւրացնէ և անդուլթիւնը հիմնապէս անհետացնելով՝ ճաշէն վերջ չի ձգեր որ ստամոքսը ծանրանայ։ ՇԱՐՊՕՆ ՊԻԼԼՕՔ հիմնապէս կ'գործէ գժուարամարսութենէն առաջ եկած կէս գլուխ ցաւը, ստամոքսի լծուիլը, սիրտ խառնուրդը, և ստամոքսի ու աղիքի չիղխէն ծագումառած ամէն ծանր ու անստակելի հիւանդութիւններն և գլխաւորապէս վէս փորտութիւնը, Գոնը դաստը և ուրիշ այս կարգի հիւանդութիւնները։ ՇԱՐՊՕՆ ՊԻԼԼՕՔի մասին մեր գրածները չափազանցութիւն չեն, հիւանդը զան առաջին անգամ գրածած օրէն իսկ անոր բարերար ազդեցութիւնը կ'տեսնայ, հետեւաբար երբ ձեր ստամոքսին ու աղիքներուն մէջ թեթեւ անհանգստութիւն մ'զգաք, անմիջապէս պէտք է մաս մ'առնէք ՇԱՐՊՕՆ պիլլէօքին, որ չուտով պիտի բուժէ զան։ ՇԱՐՊՕՆ ՊԻԼԼՕՔը առանց ուրուելու և ազդեցութիւնը կորնչնելով կրնայ երկար ատրիներ պահուիլ, գործածութիւնը միշտ առողջութեան կ'նպաստէ և որչափ ալ մեծ քանակութեամբ առնուի, երբէք չի վնասեր։ Բարիզի բժշկական Ակադեմին մէջ ներկայացուցած ապացոյցներ ալ ամէնէն ծանր հիւանդները կ'համոզեն որ ՇԱՐՊՕՆ ՊԻԼԼՕՔ հիմնապէս կ'բուժէ զժուարամարսութենէն առաջ եկած կէս գլուխ ցաւը, ստամոքսի ծանրութիւն մ'է, սիրտ խառնուրդը, և ստամոքսի ու աղիքի չիղխէն ծագումառած ամէն ծանր ու անստակելի հիւանդութիւնները և գլխաւորապէս վէս փորտութիւնը, Գոնը դաստը և ուրիշ այս կարգի հիւանդութիւնները։ ՇԱՐՊՕՆ ՊԻԼԼՕՔի մասին մեր գրածները չափազանցութիւն չեն, հիւանդը զան առաջին անգամ գրածած օրէն իսկ անոր բարերար ազդեցութիւնը կ'տեսնայ, հետեւաբար երբ ձեր ստամոքսին ու աղիքներուն մէջ թեթեւ անհանգստութիւն մ'զգաք, անմիջապէս պէտք է մաս մ'առնէք ՇԱՐՊՕՆ պիլլէօքին, որ չուտով պիտի բուժէ զան։ ՇԱՐՊՕՆ ՊԻԼԼՕՔը առանց ուրուելու և աղիքները կորնչնելով կրնայ երկար ատրիներ պահուիլ, գործածութիւնը միշտ առողջութեան կ'նպաստէ և որչափ ալ մեծ քանակութեամբ առնուի, երբէք չի վնասեր։ Բարիզի բժշկական Ակադեմին մէջ ներկայացուցած ապացոյցներ ալ ամէնէն ծանր հիւանդները կ'համոզեն որ ՇԱՐՊՕՆ ՊԻԼԼՕՔ հիմնապէս կ'բուժէ զժուարամարսութենէն առաջ եկած կէս գլուխ ցաւը, ստամոքսի ծանրութիւն մ'է, սիրտ խառնուրդը, և ստամոքսի ու աղիքի չիղխէն ծագումառած ամէն ծանր ու անստակելի հիւանդութիւնները և գլխաւորապէս վէս փորտութիւնը, Գոնը դաստը և ուրիշ այս կարգի հիւանդութիւնները։ ՇԱՐՊՕՆ ՊԻԼԼՕՔի մասին մեր գրածները չափազանցութիւն չեն, հիւանդը զան առաջին անգամ գրածած օրէն իսկ անոր բարերար ազդեցութիւնը կ'տեսնայ, հետեւաբար երբ ձեր ստամոքսին ու աղիքներուն մէջ թեթեւ անհանգստութիւն մ'զգաք, անմիջապէս պէտք է մաս մ'առնէք ՇԱՐՊՕՆ պիլլէօքին, որ չուտով պիտի բուժէ զան։ ՇԱՐՊՕՆ ՊԻԼԼՕՔը առանց ուրուելու և աղիքները կորնչնելով կրնայ երկար ատրիներ պահուիլ, գործածութիւնը միշտ առողջութեան կ'նպաստէ և որչափ ալ մեծ քանակութեամբ առնուի, երբէք չի վնասեր։ Բարիզի բժշկական Ակադեմին մէջ ներկայացուցած ապացոյցներ ալ ամէնէն ծանր հիւանդները կ'համոզեն որ

Տիկ. Մարել

ՍՐՏԻ ԲԱԲԱԽՈՒՄ ԵՒ ՄԱՐԵԼԻՔ

Անոնք որ սրտի բաբախումի հնձա կայ են և կամ մերթ ընդ մերթ մարելիք կ'զգան, պէտք է տեւականապէս իրենց գրպանը կրեն վրէ մը ԲԼԻՒԼ ՏՒԼԻՐՔ ՏԸ ՊԱԼԻՐՔԱՆ, օրուն երկուքէն չորս հատիկը ճշմարտապէս կ'հանդարտեցնէ սրտի ամէնէն օսկալի բարախումներն ու նեղուածքները։ Երբ նիհարակազմ անձ մը կամ հիւանդի մը վրայ մտերիմք գայ, անմիջապէս կ'սթափեցնէ զան ԲԼԻՒԼ ՏՒԼԻՐՔ ՏԸ ՊԱԼԻՐՔԱՆ որ յաղողութեամբ կ'բժշկէ ստամոքսի մարմրուքն ու լեարդի խիթերը (գարա ճիկեր անձրսը)։ Բարիզի բժշկական Ակադեմին ՄԵԼԼԸ ԴԸՇԵՆ ԱՆՁԻՆ ԱՐԺԱՆԱՑՈՒԱԾ ՄԱՐԵԼԻՔԸ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐՈՒՆ, զան մրսահոսելնամբ գործածելու։ Ամէն դեղատներու և դեղի մեծ մթերանոցներու մէջ կ'ծախուի, կնդհարէն զգուշանալու համար սրուակներուն պլլուած նշանները վրայ պէտք է ուշադրութեամբ փնտռել դնդին պատրաստուած գործարանին հետեւեալ հասցէին.

Maison L. Frere 19 rue Jacop Paris
8 – 32

ՋՈՒՏ ԽԱՂՈՂԻ ԿՈՆԵԱԿ

ՔՈՆԵԱԿ

Ն. Ժ. ՅՈՒՐՔԼՈՒ

կ'ուզէք առողջ ապրիլ, Դիմեցէք ՆԻԿՈԼԱՈՒ Ժ. ՅՈՒՐՔԼՈՒՈՒ քոնեաքի, որ չինուած է հելլենական խաղողի օղիէ և Սամոսի անուշահոտ գինիէ։ Ախորժագոյն կ'ծախուի գլխաւոր կերպարանատուներէ, Գալաթիա, Մոմճանէ փողոց, Նո 81։

36—3

ՆԱՖԷԻ ԲԱԱԹԻԼՆ ՈՒ ՕՇԱՐԱԿԸ

Pâte et Sirop de Nafé

Աչեան և ձմրան եղանակներուն յաճախացէք հազը, հարբուխը, ցնդուտապը, պռօնխիթն և խոչափողի յատուկ ամէն տեսակ հիւանդութիւնները բուժելու համար պէտք է գործածել ՆԱՖԷԻ ԲԱԱԹԻԼԸ կամ ՕՇԱՐԱԿԸ։

Նաֆէի Բաաթիլն մանաւորապէս կ'յանձնարարուի ՕՄԱՄՈՂՆԵՐՈՒՆ, քանի որ բանթիչներուն տուփերը դիւրաբերելնան պահելի գրպաններու մէջ։ Կիներ և տղաքներ հաճոյքով կ'գործածեն զան, իր քաղցր հոտին և ախորժելի համին համար. Այս դեղը որ իր ամէնօրեայ համար ամէնուն դիւրամատչելի է, բացարձակապէս անվնաս է, երբ նոյն իսկ չափազանց գործածուի։ Մանաւորապէս յանձնարարելի է ամէն անոնց, որոնք չնչառական գործարաններու հիւանդութենէ կ'տառապին։ կ'ծախուի ամէն դեղարաններու և դեղի մթերանոցներու մէջ։ 44—6

Օսմ. Ապահովագրական ընդհ. ընկերութիւն

ՀԻՄՆԵԱԼ Վեհ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ

1892 ՕԳՈՍՏ. 2/14 ԵՒ 1310 ԱԼԵՖԵՐ 20 ԲՈՒԼՈՒԿԻՐ ՖԷՐՄԱՆՈՎ

Դիմել Ընկերութեան Կեդր. գրասենեակը, Գալաթիա, Քարաքէոյ, Մուի խան և կամ հետեւեալ հասցէներուն. —

Մանահիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի,
Մուի ճամփի հրապարակ.
Պոյիս ՄՄ. Բ. Սասօք և Լեօսիդի,
Շէյխ իւլ Իսլամ խան, Պահճէ գաբու թիւ 10
Մագրգիւղ, Մ. Ա. Անժէլիսէս,
կայսրանի հրապարակ.
Գասը գիւղ, Քեամիլ էֆ.,
չուկայի հրապարակ.
Գ.ասը գիւղ, Մ. Ա. Անդրէա,
Մօտա ճաուշէի.

Պէօյիւքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարի.
Գալաթիա, Մ. Ա. Բիւրմանց,
թիւ 12, Թիւնէլ խան.
Գալաթիա, Մ. Եղիէն Քրէմէզի,
Թէվֆըքիէ խան
Բերա, Մահմուտիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի,
Մեծ Փողոց.
Շիշլի, Մ. Է. Ռօսէ,
Պէօյիւքտէրէ ճաուշէի. թիւ 137.
Մեծ կղզի, Բէսուս էֆ.
Բ. Սօմմարիբա, Բէնաիք

Գործակալութիւնք Օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ։ 50—40

Vin Désiles

ՏԻԶԻԼԻ ԳԻՆԻ

ԱՄԷՆԷՆ ՋՕՐԱԻՈՐ ԴԵՂԸ

ԱՆԱՐԻՒՆՈՒԹԵԱՆ
ՋԱՆՏՈՒԹԵԱՆ
ԱՊԱՔԻՆՄԱՆ

Կ'գտնուի բոլոր դլխաւոր դեղարաններուն մէջ։ 50—9

ՎԻՒԹՕՐԻԱ ԴԷ ՊԷՐԼԷՆ

VICTORIA DE BERLIN

ԿԵԱՆՔԻ ԱՆԱՆՈՒՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆԵԱԼ 26 ՍԵՊՏ. 1853 Ի ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎ

ԵՒ ՈՒՂՂԱԿԻ ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔԻՒ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼ ԳՈՒՄԱՐ 8'1903 1,325,000,000 ՖՐ.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ ՄԻՆՉ 1903 510,000,000 ՖՐ.

ՎԻՒԹՕՐԻԱ ՏԷ ՊԷՐԼԷՆ ԴԵՐՄԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱՄԷՆԷՆ ՀԶՕՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆ Է

Ոեպի պայմանները զոր Թուրքիոյ մէջ գործող ընկերութեանց և ոչ մին կրնայ կատարել։ Զոր օրինակ. 30 տարեկան անձ մը 25 տարուան տևողութեամբ խառն (mixte) ապահովագրութեան մը համար առաջին երեք տարիները պարտի վճարել 424 ֆր., երրորդ տարիէն վերջը կ'սկսի ամէն տարի չարունակ 10, 13, 16, 19, 22, 24 և այսպէսով մինչեւ 66 % դեղնուիլ վերջին տարին, որով 25 տարուան մէջ ընդհանուր վճարածը կ'ըլլայ 6255 ֆր. և զուտ չան 3745 ֆր.ով կ'ստանայ հինգ 10,000 ֆր.։

Բոլորովին անձկան ժողովրդական ձիւղ մ'ալ ունի չաթաթական վճարումներով և առանց բժշկական քննութեան։

ԱՐԿԱԾԻ ՃԻՒՂ

Ապահովագրութիւն չոգհնաւէ, երկաթուղիի, թիւնէլի և թրաժէլի են. արկածներու դէմ ամրողջ կեանքի անտղութեան համար, մի միայն մէկ տարեկան վճարումով, այն է 52 ֆրանք. 10,000 ֆր. մահուան պարագային, 15,000 ֆր. արկածէն յառաղ եկած անկարողութեան պարագային և օրական 5 ֆր. ժամանակաւոր անկարողութեան պարագային։ 50—20

Ընկերութեան գրասենեակն է Օսմ. Կայս. Պանքա է Պոլիս, Բրէմ. Լէյթ, Գերմ. Կայս. Պանքան

Տեսուչ Լիագօր ներկայացուցիչ՝ ՄԻՀՐԱՆ ՍԻՆԵՄ ԳԱԼՖԱԵԱՆ
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Մ. ՔԻԶՔՃԵԱՆ Պոլիս, Քաթըրճըլար խան, Թիւ 45 և 45 bis։

ՉՂՈՑԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

ԱՄԵՆԷՆ ԱԶԴԵՑԻԿ ԴԱՐՄԱՆԸ

Ամէն ժարդ գիտէ զր Չղջային հիւանդութիւնները կը ծնին գլխաւորաբար ժարմինի ու մաքի չարաչար աշխատութենէ, յոգնութենէն, հիւծուժէ և ամէն կարգի չգնդութիւններէ։ Չղջիհիւանդութիւնները բուժելու համար միչտ զարգ հնարուած դեղերն անբաւ ան եղած են իրենցմէ սպասուած արդիւնքն արտայայտելու, անոր համար որ վերջիչիչող դեղերը չիպերուն բնական ձեր չը կրնանցնելու հետեւանքով միայն զուռերաստաղ են։ Բարիզի ապահչող բրօֆէսէօռներէն Գ. ԲՐԻՒՆԻԷ, վերջին տարիներս հնարած է դեղ մը ՆԷՕՐՉԷՋԻՆ ԲՐԻՒՆԻԷ անուամբ, որ ոչ միայն տկարացած չիպերը կը զօրացնէ, այլ քանակապէս ալ կ'ընդարձակէ, որովհետեւ ինչ նիւթերէ որ կազմուած են չիպերը, հիչտ մի և նոյն նիւթերով բաղադրուած է այս ՆԷՕՐՉԷՋԻՆ ԲՐԻՒՆԻԷ։ Երեսաբուչական կորով ստանալու եւ չիպերուն ինչ ասոիճան զօրացած ըլլալը հասկնալու համար, կը բաւէ փորձ մը ընել այս դեղէն։

Կէս գխատ ցաւը, չղջային հաղը, երեսի չիպերուն ցաւիը, անքնութիւնը, չղջային տկարութիւնը, դիւրագրգռութիւնը, ըստ բաղադրութեան այսպիսի հիւանդութիւններ եւ սրիչ այս կարգի հիւանդութիւնները հիմնապէս կը բժչկուին ՆԷՕՐՉԷՋԻՆ ԲՐԻՒՆԻԷՈՎ, որ կը ծախուի ի Պոլիս և գաւառներու դեղագործ

49

ՓՕՍՓԱԹԻՆ ՓԱԼԻԷՈ

Տղաքը կատարելապէս գիրցնելու և միեւնոյն ժամանակ անոնց առողջութիւնն ապահովելու համար Ֆոսֆաթին Փալիէոյի կ'սկսին տալ ամէնուն կողջ ախորժակ կ'ունենան և քանի ուտեն, այնքան կ'ուժգնանան, կ'գիրնան, կ'զօրանան, յաւտով ոսքի կ'ելնեն և ազգ յատուկ չեն որ հիւանդութեան դէմ կրնեն։

Ֆոսֆաթին Փալիէոյ մանուածրապէս սա յատկութիւնն ունի որ ազգ ոսկրները կ'զօրացնէ և կ'նպաստէ անոնց ակռայ հանելուն. զերծ պահելով գանոնք ատամնահանութեան հիւանդութիւններէ։

Հազարաւոր լուրջ փորձեր կ'ապացուցանեն որ Ֆոսֆաթին Փալիէոյով մեծ զգք ոչ, իրենց կատարելութեան ժամանակ տալով, կայտառ և ուժեղ մարդիկ կ'դառնան։ Բացի ի ազգէ, ամէն հաստիչ անձինք գործածելով Ֆոսֆաթինը կատարելապէս կ'կազդուրուին ու կ'զօրանան։

Կ'ծախուի և Գալաթ եւ գաւառներու մեծ դեղաբաններուն և դեղի վաճառողներուն մէջ։ 26—1

ՅՐՉԱՆԻԿ ՏԻԿԻՆ ՄԸ

Գաղղիոյ Գուբպօն գիւղէն՝ Մատաթէլ 28 տարեկան, 18 ամսէ իվեր սոսկալի հիւանդութենէ մը կը տառապէր զրեթէ ամէն օր կը զգզդար ու ուժգնաչեքը կը կրճատուէր զամրով։ ոտքերն ալ կամ մը կը տատնապեցնէր զան ու ծռած կը պահէր։ Մեծ քանակութեամբ Սիւլֆար տը Քրիվիլի կ'առնէր, այն տարիման չատ, որ սատկոքսը այլեւս չէր ընդուներ զան։ Դժբաղդ կին՝ սովորական գաղտած էր, երեսը ուռած, փորը մսեցած ու փսլուած (ցաւագ եռապատկուած)։ «Տարիէ մը և վեց քանի տատրպանքներ» — կ'ըսէ Տիկինը — խնչքէ զուրս իրեն էին, երեք ամիսէ ասկի անկողնոյ մէջ մնացի, այնչափ ազժարած էի։ Կարգ մը կերակուրներ ստամոքսիս վրայ կապարի պէս կը ծանրանար։ Գիշերները երբէք չէի կրնար քնանալ։ Բոլորովին յուսահատ՝ մահուան կ'սպասէի։ Այն միջոցները Օգոստ. Բէկնէլ կը յանձնարարէ խեղճ կնոջ, օրական 4 իքսիրի գաւաթ ՔՒՆԻՈՒՄ ԼԱՊԱՐԱՌ Quinium Labarraque անուն դեղէն առնել, որուն չնորհիւ կատարելապէս բժչկուեցաւ, ուրախութիւններու ամենէն մեծը կզզայ։ «ՔՒՆԻՈՒՄ ԼԱՊԱՐԱՌը առնելէս 8 օր վերջ ոչ կրէ Տիկ. Մարել — առողջութիւնս զգալի կերպով բարւոքացաւ, տենդս (ապրտիա) անյայտացաւ, քաշերս ու ուժերս անհետացան, քունս, ախորժակս ու մարսողական ուժս վերադարձաւ, 15 օր վերջ բոլորովին առողջացած էի։ Այն ժամանակէն ի վեր, որ երկու տարի եղած է, երբէք տենդ չունեցայ եւ խիստ քաղցրի եմ»։

Ամէն ճաչէ վերջ փոքրիկ գաւաթ մը ՔՒՆԻՈՒՄ ԼԱՊԱՐԱՌ գործածելով հիւանդութենէ ակարացած անձինք քիչ ատենէն կը վերադանան իրենց ոյժն ու կորովը։ Այս դեղ հինցած եւ յատուկ հիւանդութիւնները, անարիւնութիւնը ու տենդը (ապրտիա) ապահովապէս կը բուժէ եւ անոնց վերադարձը կ'արգիլէ։ Դաղղիոյ բժչկական ակադեմին անհնելով որ ՔՒՆՈՒՄ ԼԱՊԱՐԱՌի չնորհիւ բազմաթիւ զժբաղդ հիւանդութիւններ կը բժչկուին, առանց վնաստեց զան — ինչ որ հազուադէպ պատիւ մ'է — եւ յանձնարարեց ամէն երկրի հիւանդներուն վրաստահաբար գործածել, ուրիչ կազդուրիչ դեղերէն ոչ մէկն արժանացած է այս պատուին։ Կերակուրներ, եւ հիւանդութեան, չարաչար աչխատութեան ու զեղմանց հետեւանքով ակարացած անձինք, որոց մեծցող պատանիներու օրիորդներ, տղաբերքէ ելած կիներ, ծերեր, հիւանդութենէ ապաքինողներ եւ տենդի վիրքմա) ենթարկուողներ անհրաժեչտ է որ գործածեն ՔՒՆԻՈՒՄ ԼԱՊԱՐԱՌը Quiniuni Labarraque.

ՔՒՆԻՈՒՄ ԼԱՊԱՐԱՌը խիստ լաւի է. ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ անոր բաղադրութեան մէջ անխարդախ քինինի տառ հիւթ կայ, որոր համար խիստ ազդեցիկ է։ կը ծախուի կէս չիշը 3 եւ մէկ չիշը 6 ֆր.-ով, քաղաքին եւ գաւառներու մեծ դեղաբաններուն ու մթերանոցներուն մէջ։

ԴՐԱՄ ԹԷ ՊԱՏԻՒ

(ԱԱ)

ԵՐԿՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

Դ. — ՄԱՐԴԱՍԱՐԸ

—Ազիզակ կոպճա՞ն, բաու ինչքաբերաբար Ռօլանտ։

—Կ'լիշե՞ս...։

Ռօլանտ վայրկեան մը չուտրած մնաց թէ ի՛նչպէս այդ անունը միաքն ինկած էր։ Իրեն անանկ թուհցաւ թէ չատ հեռաւոր անցեալի մը մէջ՝ պատկերներ կ'անցնէին առջեւէն, անորոշ, տարտամ և խուսափուկ։ Ժագ ալ իր մեղսակցին չափ զարմացած էր այդ անակնկալ յիշողութենէն։ Ինքզինքը զանալու ժամանակ ունեցած էր և հիմա կ'հասկնար թէ պարապ տեղն այդ վախը քաշած էր։ Այդ հօրաքրոջն և հօրքեռորդին ալ Ժագէ Ռիվասի պատրանքը պիտի ունենային և Ռօլանտն իբր Տընիկ Տաճկէ պիտի ընդունէին։ Թևերուս իր ապագայ ծրագիրներուն իրագործման համար աւելի լաւ ըլլար ատոնք ճանչցած ըլլալ, բայց վերջապէս չատ անհանգիստ ըլլալիք բան մ'ալ չկար։

—Սիրելի Տընիզս, Մ. Ռիվաս իրաւունք ունէր ըսելով որ քեզի բարի լուր մը բերած էր. քեզի պատահող այդ երջանկութիւնն ինծի համար ալ չատ ուրախալի է, և չատ գոհ եմ մտածելով որ անոնք ալ ներկայ պիտի գանուին մեր ամուսնութեան։

—Արդարեւ, պատասխանեց Ռօլանտ, անյուսալի երջանկութիւն մ'էր ասիկա։

Եւ դեռատի կինն ինքիրեն կ'խորհէր։

—Երկու հոգի ևս խաբել պիտի ստիպուիմ, վերը պիտի ազատիմ բոլոր այս սուտերէն։

Տիկին տը Ֆօժրթոլ և Հանրի չուտով կատարեցին իրենց այնքան փափաքած այցելութիւնը։ Ֆօժրի քոյրը ձչմարտապէս մայրական վարմունք մ'ունեցաւ Ռօլանտի հանդէպ. Հանրի ջանաց մօրեղբօրաղկինը յիշեցնել իրենց տղայութեան քաղցր բարեկամութիւնը. դեռատի աղջիկը կ'ծզտէր այդ անցեալին վրայ խօսուած ատեն զոր սակայն բնաւ չկրնար կ'խօսակցանէր, քայց չատ բնական էր ատիկա քանի որ Հանրի ինքն իսկ որ Տընիզին ատելի տարիքուան էր հազիւ թէ մշուշապատ յիշատակ մը պահած էր այդ մանկութենէն։ Լօռանսի և իր եղբօրաղկին յարաբերութիւններն հետզհետէ մտերմացան. Հանրի սկսաւ ա՛լ աւելի յաճախ այցելել Շան գ'Էլիզէի ապարանքը։ Ֆօզէ Ռիվաս անոր իր փափաքն յայտնած էր կարեւոր նպաստներ ընելու. Ռիւռիալ փողոցին դարմանատան, որոց միջոցաւ հիմնադիրը պիտի կարենար մէկ անդամէն չատ մը երաշխաւորած բարեխոհումներ ձեռնել հոն։ Մեքքսիկացին չատ գոհ կ'երեւար որ Տիկին տը Ֆօժրթոլ ամէն օր ա՛լ աւելի կ'սիրէր եղբօր աղջիկը։

—Ինձ սիրող երկու սիրտ ևս... ատնուչիկ զաւակս... բան էր թե Թեւերուն մէջ սեղմելով դեռատի աղջիկը։

* * *

Լավեռատաք՝ Տընիզի պահապանն ըլլալէն և անոր հայրը նկատուելէն ի վեր նուազ կ'մտորէր իր հարազատ աղջկան անհետութեան մասին։ Մարքէն իսկ չէր անցներ թէ Ռօլանտ իրմէ քանի մը քայլ մինակ հեռու էր և թէ իր ամէնէն չերմ փափաքը զինքը հրապուրողին հետ ամանանաչն էր։ Երբեմն մինակ կ'խորհէր թէ որքան ծանրութիւններ մատուցած էր իրեն ժամանակին երբ այդ կասկածելի միջավայրին մէջ կ'իյնէր սքանչելի գեղեցկութիւնը չնորհիւ։ Սէրիլ պիտի կրնար երբէք անոր տեղը բռնել։ Սակայն դեռատի աղջկան մտածութիւնը, անկեղծ և պատուաւոր նայուածքը, գեղեցկութիւնն որ Ռօլանտինէն վար չէր մնար միշտ խոր տպաւորութիւն մը կ'ընէին ընդհանրապէս անփորձ և միամիտ այն անձերուն վրայ զորս Բարիզի Շանձէլիզէները իրենց օրվին մէջ կ'քաչէին։ Գալով Ռլարիսի, գրեթէ ամէն օր իր սարսափելի դեղը կ'առնէր. եթէ օր մը կրէր չկրնար խմել, անոր տեղ օղի կամ ապսինթ կը խմէր. այդ օրերը գլուխը կ'վատէր և դեղեւելով, սիրահարը կ'յանդիմանէր իր անկումին և անպատուութեան համար։ Առաջին անգամ որ մայր ու աղջիկ իրար դէմ դէմ եկան այնքան երկար տարիներ վերջը, Ռլարիս կատաղի ակնարկ մը նետեց Սէսիլի և չորացած մատուռ մը արձակեց։ Սէսիլ ցաւագին ապատրուեցաւ մը տակ, չկրցաւ սորսուռ մը դալով։

—Բանէ մը մի վախնար, պզտիկ, բաւ. Լավեռատաք իր դիւրին ժպիտով. որչափ ատեն որ ես հոս ըլլամ վտանգ չկայ քեզի համար

Եւ դեռատի աղջիկն անհուն գիտութիւն մը միայն զգացած էր այդ խեղճ մոլորեալին համար։ Ժամանակէ մ'ի վեր Պլանչ փողոցին խաղատունն իր նախկին փայլը կ'վերստանար. Լավեռատաք օրէ օր ալ աւելի չահամոզ և կծծի կ'դառնար. իր անչաւիղ աչքերն իրենց յատիտնական խաբէութեան մէջ կարծես կ'ընդնդմարէին ինչուան և տաժանելի ծերութիւն մը. ուստի և երբեմն ըրած էր ոչ մէկ բանի առջեւ բնկրելի այդ ցաւալի վիճակին մէջ չինալու համար Արդէն երկար ատենէ ի վեր վաչառութենէն կ'ընէր, կամ իր տունն եկող վաճառելի անձերուն անգելի տոկոսներով դրամ տալով, կամ թաղին կելոր որ մեր խումբին մէջ մանէ... հիմա վաճառականներուն ծանոթները կտրելով չատ ծանր պայմաններով։ Ամէն բան իրեն համար միջոց մ'էր իր պահած գանձը կորցնելու և պէտք էր տեսնել իր ժպիտն որ աւելի անառելի կ'դարձնէր այդ ապրուած դէմքը՝ երբ նոր որս մը գտած ըլլալ կ'կարծէր։ Իրիկուն մը բաւ Սավինեայի։

—Այսօր այցելութիւն մը ընդունեցի որ զիս զարմացուց։

—Ինչ այցելութիւն, ծերուկս։ Արդեօք Տիկին Սավէլլիի ծառաներն էր եկողը։ չկլայ միաքը փոխած ըլլայ։

—Ո՛չ։ Սա Միչօնէնն էր, գիտես, Թէհնի պղտոտային մէջ ծորմնթեանց վաճառատուն մ'ունի եղբօրը հետ։

—Շատ լաւ կ'լիշեմ. երկու հաղար ֆրանք փոխ տուած էր իրեն, իրիկուն մը որ պոքէյին մէջ բախտը չատ անյաջող գացած էր։

—Ճիշտ ու ճիշտ. էն ժամին այդ դրամը ետաւ այսօր։

—Անկարելի է... ուրեմն տակաւին մարդիկ կան որ պարտքերնին կ'վճարեն... իրա՛ւ որ բառական զարմացած ըլլալու ես, ըէ՛։

—Զարմացայ և քիչ մը յուսախաբ ալ եղայ։ Դիտե՛ս մեր ծրագիրները ... յուսացինք որ ապագային այդ տղան ալ մեր խումբին մէջ կ'մտնայ և ատանկով բաւական որս կ'գտնանք վաճառականներ չրջականին մէջ։

—Իրա՛ւ, արդարեւ։ Կորնչուցած գումարէն դատելով հաղուած էիր որ անպատճառ եղբօրը բացակայ գանուած պահուն դրամարկղին այցելութիւն մը տուած ըլլալու էր։

—Այո՛։ Աթիւս մեզի համար սքանչելի առիթ մը պիտի ըլլար իրեն առնչարանելու համար թէ ինչ էր իր բարեբաստ սուրբին անունը։

—Ինչ է եղեր...

—Մեքսիկացի մ'է եղեր, հակայ հարուստ մը, կ'երեւայ թէ։ Շան գ'Էլիզէ կ'բնակի և Ֆօշէ Ռիվաս հնչուն անունը կ'կրէ եղեր։

—Սպասէ... բայց այդ անունը չատ եմ... օրաթերթերուն մէջ չատ անգամ հանդիպած եմ։

—Կարծեմ... վրան խիստ չատ կ'խօսին կոր ատ մարդուկին... խիստ չանախ իրմով զբաղած են կամ իր գեղարուեստական առարկաներու մեծ գնուճներուն կամ բարեգործական հաստատութիւններու իր տուած անգին նպաստներուն ատեն... նոյն իսկ այդ կրնաբան առատաձեռնութիւնները մարքիս մէջ գաղափար մը ծնցուցին...

—Ինչ գաղափար...

—Սիրելիս, շատ անգամներ բան եմ քեզի. արդարանալու չէ ո՛չ մէկ չան, որքա՛ն ալ պզտիկ ըլլայ անիկայ... տասը փարա տասը փարա ալ քսան փարա կ'ընէ, և դիզուած տասնցներով է որ միլիոններ կ'չինեն։

—Դիտեմ քու սկզբունքներդ. ճիշդ կծծի Արբակօնին սկզբունքներն են...

—Մարէ զիս, սիրելիս... Ետքը կ'տեսնենք թէ ես իմ կծծիութեամբս իրաւունք ունիմ եղեր չէ նէ մի դուն քու չռայլութեամդ...

—Սպասելու պէտք չկայ, բաւ. անօգուտ դերակոմսը. առաջուց գիտեմ որ իրաւունք չունիմ. բայց մարդ չի կրնար բնութիւնը փոխել... Սա գաղափարը նայինք։

—Շատ պարզ է։ Բանի որ Միչօնէնի օգնութեան հասնող մարդասէրը իրաւունք իր ընկերոջ ցաւերը մեղմացնել սիրոյ մէկ է՝ և՛ ինչու չպիտի դիմեմ եղեր իրեն։

(Շար.) 47 Pierre Decourcelle